

53 Matar Sarki ta ci gaba da cewa: “Kuma ba ina kuvutar da kaina ne daga nufin varna ba, kuma ba ina nufin tsarkake kaina ba ne da wannan, domin lamarin zuciyar xan Adam shi ne: yawan yawaita umurni da varna, saboda karkatatta zuwa ga abin da take sha'awa, da wahalar rabuwarta da shi, sai fa irin zuciyoyin da Allah ya yi musu jinqai, ya basu kariya daga yin umarni da mummuna. Haqqa Ubangijina Mai yawan gafara ne ga wanda ya tuba cikin bayinsa, mai jinqai ne a gare shi”.

54 Sai sarki yace wa mataimakansa yayin da rashin laifin Annabi Yusuf (A.S) da iliminsa ya bayyana: “Ku kawo min shi zan kevance shi ga kaina”. Sai suka taho masa da shi. Yayin da ya yi magana da shi, iliminsa da hankalinsa ya bayyana a gare shi, sai ya ce masa: “Lallai kai –Ya Yusuf ka zama daga yau mai matsayi da xaukaka da aminci a wurinmu”.

55 Sai Annabi Yusuf (A.S) ya ce wa sarki: “Ka naxa ni akan matsayin kula da ma'adanan dukiya da abinci a qasar Misra, domin ni ma'aji ne, mai aminci, kuma mai ilimin da ido akan aikin da zan yi jagoranci a kai”.

56 Kamar yadda muka yi wa Annabi Yusuf (A.S) ni'ima na kuvutarwa da fitar da shi daga kurkuku, haka muka yi masa ni'mar bashi matsayi a Misra, yana kai kawo a duk inda ya ga dama. Mu muke bayar da rahamarmu ga wanda muka ga dama cikin bayinmu, kuma bama tauye ladan masu kyautatawa, muna cika musu shi gaba xaya babu tauyewa”.

57 Kuwa wallahi ladan Allah wanda ya yi tanadinsa a lahira ga wanxanda suka imani da Allah, kuma suka kasance suna tsoransa ta kamanta umarninsa da nisantar haninsa, ya fi ladan gidan duniya. **58** 'Yan Uwan Annabi yusuf (A.S) sun taho garin Misra da hajar su, suka shiga wurinsa, sai ya gane 'yan 'uwansa ne su, alhali su basu gane cewa shi xan uwansu bane, saboda tsawon lokaci da canzawar yanayinsa, don yana yaro ne lokacin da suka jefa shi a rijiya. **59** Kuma yayin da ya basu abin da suka zo nema na abinci da guzuri, sai yace musu, bayan sun bashi labarin cewa suna da wani xan' uwa wanda babansu xaya, sun barshi a wurin babansa, ya ce da su: “Ku taho min da xan 'uwanku na wajen babanku, zan qara muku kayan raqumi xaya. Baku ga ni ba, ni ina cika mudu, ba na tauyewa, sannan kuma ni ne mafi kyawun masu saukar baqi!?” **60** In baku zo min da shi ba, to ya bayyana cewa qarya kuke yi, da kuka ce kuna da wani xan uwa wanda babanku xaya, kuma ba zan sake auna muku abinci ba, kuma kar ku qara zuwa kusa da garina”. **61** Sai 'yan uwanshi suka amsa masa da cewa: “Zamu nemi hakan daga wurin babanshi, zamu yi qoqari wajen yin hakan, kuma zamu aikata abin da ka umurce mu da shi, ba tare da gajiyawa ba”. **62** Sai Annabi Yusuf (A.S) ya ce da ma'aikatansa: “Ku mayar da hajar waxannan zuwa gare su, domin su sani in sun koma gida cewa bamu sayi hajar daga gare su ba”. Wannan zai tilasta musu su dawo karo na biyu tare da xan uwansu, domin su tabbatar wa Annabi Yusuf (A.S) da gaskiyarsu, kuma ya karvi hajarsu. **63** Yayin da suka dawo wurin Babansu, suka ba shi labarin karamcin da Annabi Yusuf (A.S) ya yi musu, sai suka ce: “Ya Babanmu, an hana mana yin awo in har bamu kawo xan uwanmu tare da mu ba, don haka ka tura shi da mu, domin in ka tura shi da mu, to zamu yi awon abinci, Kuma wallahi mu zamu yi maka alqawarin kare shi har ya dawo maka lafiya qalau.

✿ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Yana daga cikin abokan gabar mutum, zuciyarsa da take tsakanin gangan jikinsa, don haka ya wajaba a kansa ya kula da ita, ya saita karkacewarta. 2 - Sharxanta ilimi da amana dangane da duk wanda zai riqe wani matsayi, wanda lamarin gama-garin jama'a zai inganta da shi. 3 - Bayani cewa abin da yake a lahira na falalar Allah shi ne mafi alheri da wanzuwa da fifiko ga ma'abota imani. 4 - Halaccin mutum ya nemi matsayi, kuma ya yabi kansa idan har buqatar haka ta kama, kuma ya kasance mai nufin alheri ne da gyara.

* وَمَا أَبْرَئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَارَهُ بِالسُّوءِ إِلَّا مَارَحَ رَبِّي
إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ **٥٣** وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْنِي بِهِ أَسْتَخْلَصُهُ
لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَمَهُ وَقَالَ إِنَّكَ أَيْوَمْ لَدِينًا مَّكِينٌ أَمِينٌ **٥٤**
قَالَ أَجْعَلِنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِظَ عَلَيْمُ **٥٥** وَكَذَلِكَ
مَكَانَ يُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَبَوَّأُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ
بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحَسِّنِينَ **٥٦** وَلَا جَاءَ
الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ **٥٧** وَجَاءَ
إِلْحَوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلَوْا عَلَيْهِ فَعَرَفُوهُمْ وَهُمْ لَهُ وَمِنْكُوْنَ
٥٨ وَلَمَّا جَهَزْهُمْ بِمَهَارَهُمْ قَالَ أَتُؤْنِي بِأَنْكَمْ مِنْ أَيْكَمُ الْأَ
تَرَوْنَ أَتَيْتُ أَوْفِي الْكِيلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزَلِينَ **٥٩** فَإِنْ لَمْ تَأْتُنِي
بِهِ فَلَا كَيْلٌ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا نَقْرِبُونَ **٦٠** قَالَ الْوَاسِطُ وَرُودُ عَنْهُ أَبَاهُ
وَإِنَّا لَفَعَلُونَ **٦١** وَقَالَ لِفَتِينِهِ أَجْعَلُوكُمْ بِضَعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ
أَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا أَنْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ
٦٢ فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَيْمَهُمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنْعَ مِنَ الْكَيْلِ
فَأَرْسَلَ مَعَنَا أَخَانَا نَكْتَلَ وَإِنَّ اللَّهُ لَحَفِظُونَ **٦٣**

قَالَ هَلْ إِمْتُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمْتُكُمْ عَلَى أَخْيِيهِ مِنْ
 قَبْلُ فَاللَّهُ خَيْرٌ حَفِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحْمَينَ ٦٤ وَلَمَّا فَاتَ حُوَا
 مَتَعَهُمْ وَجَدُوا بِضَعَتِهِمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا بَانَا
 مَانِبَغِي هَذِهِ بِضَعَتِنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ
 أَخَانَا وَنَزِدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلُ سَيِّرٌ ٦٥ قَالَ
 لَنْ أَرْسِلُهُ وَمَعَكُمْ حَتَّى تُقْتُونَ مَوْتَقَاءِنَ اللَّهُ لَتَأْتِنَّ
 بِهِ إِلَّا أَنْ يُحَاطِبُكُمْ فَلَمَّا آتَهُمْ مَوْتَقَاهُمْ قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا
 نَقُولُ وَكَيْلٌ ٦٦ وَقَالَ يَبْنَى لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ
 وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أَغْنِي عَنْكُمْ مِنْ اللَّهِ مِنْ
 شَيْءٍ إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلُ وَعَلَيْهِ فَلَيَتَوَكَّلَ
 الْمُتَوَكِّلُونَ ٦٧ وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمْرَهُمْ أَبُوهُمْ مَّا كَانَ
 يُغْنِي عَنْهُمْ مِنْ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسٍ يَعْقُوبَ
 قَضَاهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَمَنَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
 لَا يَعْلَمُونَ ٦٨ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ إِلَيْهِ أَخَاهُ
 قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَسِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٦٩

٦٤ Sai babansu ya ce musu: “Ashe zan amince muku a kansa face irin yadda na amince muku a kan xan uwansa shaqiqi?! Ai na amince muku a kansa, kun xauki alqawarin tsare shi, amma baku cika alqawarinku ba. Don haka ba zan yarda da alqawarinku na bashi kariya ba. Ni dai kawai na dogara ne ga Allah, domin shi ne mafi alherin masu bayar da kariya ga wanda ya ga damar kare shi, kuma shi ne mafi jinqan masu jinqai, ga wanda ya ke nufin yin masa jinqai”.

٦٥ Yayin da suka buxe kayan abincin da suka zo da shi, sai suka ga kuxinsu an mayar musu da shi. Sai suka ce wa babansu: “Me muke nema a wurin wannan sarkin sama da wannan karamcin?! Ga kuxin abincinmu Sarki ya mayar mana da shi, kyauta daga gare shi, kuma zamu kawo abinci ga iyalanmu, mu bayar da kariya ga xan uwanmu daga duk abin da muke ji masa tsoro, kuma mu qara awon raqumi guda xaya a sakamakon tafiya da shi. Ai qarin awon raqumi abu ne mai sauvi a wurin Sarki”.

٦٦ Sai babansu ya ce da su: “Ba zan tava tura shi tare da ku ba, har sai kun bani tabbaci na alqawari mai qarfi tsakaninku da Allah cewa zaku dawo mini da shi, sai fa in har wata halaka ce ta mamayeku gaba xayanku, bata bar kowa ba a cikinku, kuma baku iya tunkuxa ta ba, baku iya dawowa ba”. Yayin da suka ba shi wannan tabbataccen alqawari tskaninsu da Allah a kan hakan, sai ya ce: “Allah shi ne shaida akan abin da muke faxi, kuma shaidarsa ta ishe mu!”.

٦٧ Babansu ya sake faxa musu, yana mai wasiyya a gare su: “Kar ku shiga garin Misra ta hanya xaya kuna haxe gaba xayanku, ku shiga ta qofofi daban-daban, wannan shi yafi muku mafita daga wani ya game ku da cutarwa in yayi nufin haka. Ba ina faxin haka ne domin in tunkuxe muku wata cuta da Allah ya qaddara muku ba, ko in jawo muku wani amfani wanda Allah bai nufe ku da shi ba. Babu wani iko sai ikon Allah. Babu wani lamari sai lamarinsa. A gare shi na dogara shi kaxai cikin al'amurana baki xaya, kuma a gare shi, shi kaxai, ya dace duk masu dogaro su dogara”.

٦٨ Sai suka tafi tare da xan uwan (Annabi Yusufu) shaqiqi, yayin da suka shiga ta qofofi daban-daban kamar yadda babansu ya yi musu umarni, duk da shigarsu daga qofofi daban-daban xin ba zai iya kawar musu da wani abin da Allah ya qaddara a kansu ba, kawai dai tausayi ne na Annabi Ya'qub (A.S) ga 'ya'yansa ya bayyana shi, ya yi musu wannan wasiyyar, alhal yana sane da cewa babu wani iko sai ikon Allah, domin shi masani ne na abin da muka sanar da shi na imani da qaddara, da kuma yin riqo da sababi, amma dai mafi yawan mutane basu san haka ba.

٦٩ Kuma yayin da 'yan 'uwan Annabi Yusuf (A.S) suka shiga wurin Annabi Yusuf (A.S) suna tare da xan 'uwansa shaqiqi, sai ya janyo shaqiqin nashi zuwa gare shi, ya ce masa a voye: Haqiqa ni, nine xan 'uwanka shaqiqi Yusufu, don haka kar ka yi baqin ciki akan abin da yan uwanka suke aikatawa na ayyukan rashin kan gado, na cutarwa da qulli a gare mu, da jefa ni da suka yi a cikin riqiya”.

❖ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

- 1 - Umarni da taka-tsantsan da wanda aka same shi da yaudara (Ba a cizon Mumini a rami xaya sau biyu).
- 2 - Daga cikin hanyoyin taka-tsantsan xin xaukan alqawari mai qarfi da rantsuwa, da sanya wanda ake tsoro ya rantse a kan zai kiyaye abin da aka ba shi ajiya da amana.
- 3 - Ya halatta ga mai son a yi rantsuwa ya yi togaciyar wasu abubuwa wanda yake ganin basa qarqashin iyawar wanda zai yi rantsuwar.
- 4 - Yana daga cikin riqo da sababi, a kiyaye wararen halaka.

70 Yayin da Annabi Yusuf ya umarci masu yi masa hidima da su xora abinci akan raquman 'yan uwansa, sai ya saka mudun Sarki wanda yake yin awon abinci da shi ga masu sarin abinci a cikin kayan shaqiqinsa, ba tare da saninsu ba, domin ya bi hanyar da zai tsayar da shi a wurinsa. Yayin da suka kama hanyar komawa zuwa ga iyalansu, sai mai yekuwa ya yi yekuwa a bayansu ya ce: "Ya ku ma'abota raquman da suke xauke da kayan abinci, ku varayi ne!".

71 Sai 'yan uwan Annabi Yusuf (A.S) suka fuskanci mai yekuwar a bayansu da mutanensa suka ce dasu: "Meye naku ya vata, da har zaku tuhume mu da sata?". **72** Sai mai yekuwa da mutanensa suka ce wa 'yan uwan Annabi Yusuf (A.S): "Mudun sarki ne wanda yake awo da shi ya vace mana. Kuma duk wanda ya kawo shi kafin a yi bincike za a bashi ladan kayan raqumi, kuma ni ne zan laminec massa wannan (in ji mai yekuwar)".

73 'Yan uwan Annabi Yusuf (A.S) suka ce musu: "Wallahi kun san nagartarmu da rashin laifinmu daga abin da kuka gani na halayenmu. Kuma tabbas kun san mu bamu shigo qasar Misra domin mu yi varna a cikinta ba. Kuma bamu tava zama varayi ba duk tsawon rayuwanmu".

74 Mai yekuwa da mutanensa suka ce: "To menene sakamakon wanda ya yi sata a wurinku, in har kun kasance cikin masu qarya cikin iqrarinku na cewa kuvutattu ne ku daga sata?"

75 'Yan uwan Annabi Yusuf (A.S) suka ce musu: "Sakamakon varawo a wurinmu shi ne duk wanda aka samu kayan sata a kayansa, to zai sallama kansa ga wanda yi yi wa sata, ya zama bawansa. Da irin wannan sakamako na zama bawa muke sakawa varayi".

76 Sai suka koma da su zuwa wurin Annabi Yusuf (A.S) domin a binciki kayansu, sai ya fara binciken kayan 'yan uwansihi wanda ubansu xaya, kafin ya bincika kayan shaqiqinsa, (wanda suke uwa xaya, uba xaya) domin ya voye dabararsa. Sai ya binciki kayan shaqiqinsa, sai ga mudun sarki a cikinsu, ya fito da shi. Kamar yadda muka tsara wa Annabi Yusuf (A.S) dabaran saka mudun sarki a cikin kayan xan 'uwansa shaqiqi, haka muka tsara masa wani lamari wanda shi ne ya kama 'yan uwansa da hukuncin garinsu, na mayar da varawo bawa. Wannan abu ne wanda ba zai tabbata ba da ya yi aiki da hukuncin Sarkin Misra ga varawo, wanda shi ne duka da saka haraji, face sai dai in Allah ya ga damar tsara wata dabaran, domin yana da iko a kai. Muna xaukaka matsayin wanda muka ga dama cikin bayinmu, kamar yadda muka xaukaka matsayin Annabi Yusuf (A.S). Sannan kowane mai ilimi akwai wanda ya fi shi ilimi. Sannan sama da ilimin kowa akwai ilimin Allah wanda ya san komai.

77 'Yan uwa Annabi Yusuf (A.S) suka ce: "In har ya yi sata, to ba abin mamaki bane. Lallai wani xan uwansa shaqiqi (wanda cikinsu xaya) ma ya tava yin sata gabainsa. Sai Annabi Yusuf (A.S) ya voye rashin jin daxinsa da wannan zance na su, bai bayyana musu ba, sai dai ya ce a cikin zuciyarsa: "Abin da kuke a kai na hassada da mummunan aiki da kuka aikata a baya, shi ne mafi sharri da wannan matsayin da kuka xauka a nan, kuma Allah Maxaukaki shi ne mafi sanin wannan qagen da kuka yi". **78** 'Yan 'uwan Annabi Yusufu (A.S) suka ce wa Annabi Yusuf (A.S): "Ya kai mai girma, haqiqa yana da uba tsoho, wanda yake da shekaru sosai, kuma yana matuqar sonsa, don haka ka riqi xayanmu madadinsa, haqiqa muna maka ganin kana cikin masu kyautatawa cikin hulxa da mu, da wasunmu ma, don haka ka kyautata mana da yin hakan".

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Halaccin yin dabaran da za a yi isa da ita wajen tabbatar da gaskiya, amma da sharaxin rashin cutarwa ga wani. 2 - Ya halatta gai mai haja ko kayan da ya vace, ya saka lada tare da ayyana gwargwadonsa da siffarsa ga duk wanda ya taimake shi wajen dawo masa da kayansa. 3 - Kawar da kai daga cutarwa da yin kawaici ya na daga cikin kyawawan halaye.

فَلَمَّا جَهَّزُوهُمْ بِمَا حَسِّنُوا مَعَلَّمًا لِأَخِيهِ
تُمَّ أَذْنَ مَوْذِنٍ أَيْتَهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَدِّقُونَ ﴿٧٦﴾ قَالُوا
وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفَقَّدُونَ ﴿٧٧﴾ قَالُوا نَفَقْدُ صُوَاعَ الْمَلَكِ
وَلَمَّا جَاءَهُمْ حَمْلٌ بَعِيرٍ وَأَنَابِيَهُ زَعِيمٌ ﴿٧٨﴾ قَالُوا تَالَّهُ
لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جَحَّثَنَا نُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَرِّيْنَ
﴿٧٩﴾ قَالُوا فَمَآ بَجَرَوْهُ وَإِنْ كُنْتُمْ كَذَّابِينَ ﴿٨٠﴾ قَالُوا جَرَوْهُ
مَنْ وُجِدَ فِي رَحِيلِهِ فَهُوَ جَرَوْهُ وَكَذَّلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ
﴿٨١﴾ فَبَدَأَ أَيَّاً عِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءَ أَخِيهِ ثُمَّ أَسْتَرْجَهَا مِنْ
وَعَاءَ أَخِيهِ كَذَّلِكَ كَذَّلِكَ نَجْزِي مَا كَانَ لِيَا خُذْ أَخَاهُ
فِي دِينِ الْمَلَكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتِ مَنْ دَشَأَ
وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلَيْهِ ﴿٨٢﴾ * قَالُوا إِنْ يَسْرِقُ
فَقَدْ سَرَقَ أَخُوهُ وَمَنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ
وَلَمْ يُبَدِّلْهَا اللَّهُمَّ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
تَصْنَعُونَ ﴿٨٣﴾ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ وَآبَائِهِ خَاتَمَ
فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانًا وَإِنَّا نَرِنَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾

قَالَ مَعَاذُ اللَّهِ أَنْ تَأْخُذَ إِلَّا مَنْ وَجَدَنَا مَتَعَنَّا عِنْدَهُ إِنَّا
إِذَا نَظَلَمُونَ (٧٩) فَلَمَّا أَسْتَيْسُوْمُهُ خَلَصُوا نَجِيَا
قَالَ كَيْبِيرُهُمْ أَرَأَتُمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخْذَ عَلَيْكُمْ
مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمَنْ قَبْلُ مَا فَرَطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ
إِلَّا رَضَّ حَتَّى يَأْذَنَ لِي إِنِّي أَوْيَحَكُمُ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَكَمِينَ
٨٠ أَرْجِعُوهُ إِلَى أَبِيهِمْ فَقُولُوا إِنَّا بَانَ إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ
وَمَا شَهَدْنَا إِلَّا بِمَا عِلْمَنَا وَمَا كُنَّا لِغَيْبٍ حَفَظِينَ
٨١ وَسَعَلَ الْقَرِيَةُ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرُ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا
وَإِنَّا لَصَدِيقُونَ ٨٢ قَالَ بَلْ سَوْلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا
فَصَبَرُوْجَمِيلُ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ وَهُوَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ٨٣ وَتَوَلَّ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا سَفَرَ عَلَى
يُوسُفَ وَأَبْيَضَتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ
٨٤ قَالُوا تَأْلِهَةُ اللَّهِ تَفْتَأِدُ كُرُبُوْسَفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا
أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَلَكَيْنَ ٨٥ قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوْبَأْتِي
وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ٨٦

٧٩ Annabi Yusuf (A.S) ya ce: Allah ya tsare mu da mu zalunci mara laifi, mu kama shi da laifin wanda ya yi zalunci, mu kama wani ba wanda muka ga mudun Sarki a wurinsa ba. Lallai in mun yi haka to mun yi zalunci, da muka yi uquba ga maras laifi, muka bar mai laifi”.

٨٠ Yayin da suka xebe qaunar cewa Annabi Yusuf (A.S) zai amsa musu buqatarsu, sai suka kaxaita da junansu domin su yi shawara. Xan uwansu Babba ya ce: “Ina tunatar da ku cewa babanku ya xauki alqawari da ku, wanda ya qarfafa shi da rantsuwa da Allah, cewa zaku dawo masa da xansa, sai dai in an mamaye ku ne da abin da ba zaku iya tankuxi shi ba, kuma kafin nan kun yi sakaci dangane da lamarin Annabi Yusuf (A.S), baku cika alqawarin da kuka yi wa baban ku ba. To ni ba zan bar qasar Misra ba, sai babana ya yi min izinin komawa zuwa gare shi, ko kuma Allah ya hukunta min in karvi xan uwana. Allah shi ne mafi alherin masu hukunci, don haka shi ne yake yin hukunci da gaskiya da adalci”.

٨١ Xan uwansu babban ya ce: “Ku koma wurin babanku, sai ku faxa masa cewa: “Lallai xanka ya yi sata, don haka sarkin Misra ya mayar da shi bawa a matsayin uquba akan satar da ya yi, Ba baka labarin komai ba, sai na abin da muka sani na ganin mudun sarki da muka yi ana fitar da shi daga kayansa, kafin nan bamu da masaniyar cewa yana sata, da mun san haka ai da bamu yi maka alqawarin dawo da shi ba”.

٨٢ Kuma don ka tabbatar da gaskiyarmu, - Ya kai babanmu - ka tambayi mutanen garin da muka kasance a ciki, kuma ka tambayi ayarin da muka taho tare da su, zasu baka labarin abin da muka labarta maka. Kuma lallai mu masu gaskiya ne sosai cikin abin da muka faxa maka na satar da ya yi”.

٨٣ Sai babansu ya ce musu: “Abin ba haka yake ba, yadda kuka ce ya yi sata. kawai zukatanku ne suka qawata muku ku yi masa makirci, kamar yadda kuka yi wa xan uwansa Annabi Yusuf (A.S) gabannin yanzu. To zan yi haquri kyakkyawan haquri, wanda babu qorafi a cikinsa sai zuwa ga Allah, ina fatan Allah ya dawo min da su baki xaya, Yusuf (A.S) da xan 'uwansa, da babban yayansu (xan uwansu). Haqiqa Allah Maxaukakin Sarki mai cikakken sani ne da halin da nake ciki, kuma gwani ne cikin sarrafa al'amurana.

٨٤ Sai ya koma gefe, ya kawar da kai daga gare su, ya ce: “Ina tsananin baqin cikin rashin Yusuf (A.S), baqin qwayar idonsa ya koma fari, saboda yawan kuka da ya yi na rashinsa. Ya zama yana cike da baqin ciki da damuwa, amma yana voyewa mutane baqin cikinsa.

٨٥ 'Yan uwan Annabi Yusuf (A.S) suka ce wa babansu: “Wallahi ba zaka gushe ba – Ya kai babanmu- kana tuna Annabi Yusuf (A.S), kana jimamin rashinsa, har sai rashin lafiya ya yi maka tsanani, ko kuma ka halaka akan haka”!.

٨٦ Sai babansu yace musu: “Bana kai kukan abin da ya same ni na damuwa da baqin ciki sai zuwa ga Allah shi kaxai. Kuma na san tausayin Allah da kyautatawarsa da amsawarsa ga wanda ke cikin tsananin buqata, da sakamakonsa ga wanda ke cikin musifa, abin da ku baku sani ba”.

❖ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

- 1 - Bai halatta a kama wanda bai yi laifi ba da laifin wani, don haka ba a riqe wani a madadin wani.
- 2 - Kyakkyawan haquri shi ne wanda a cikinsa ake kai kuka ga Allah shi kaxai.
- 3 - Wajibi ne akan mumini ya zama cikin cikakkiyar gamsuwa cewa Allah zai yaye masa baqin cikinsa.

يَبْنَىَ أَذْهَبُوا فَحَسَسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْيِسُوا
مِنْ رَّوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْيِسُ مِنْ رَّوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ
الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾ فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا إِنَّهَا الْعَزِيزُ
مَسَّنَا وَأَهْلَنَا الْضُّرُّ وَجَنَّا بِضَاعَةً مُّنْجَلَةً فَأَوْفَ لَنَا
الْكَيْلَ وَتَصَدَّقَ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ الْمُتَصَدِّقِينَ
قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ
جَاهِلُونَ ﴿٨٨﴾ قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ
وَهَذَا أَخِي قَدْ مَرَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ وَمَنْ يَتَقَرَّ وَيَصِيرَ فَإِنَّ
الَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٩﴾ قَالُوا تَالَّهُ لَقَدْ
عَاثَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ ﴿٩٠﴾ قَالَ لَا تَثْرِيبَ
عَلَيْكُمْ أَلْيَومٌ يَعْفُرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَحْمَدُ الرَّحْمَنَ
أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَالْقُوْهُ عَلَى وَجْهِهِ أَيْ يَأْتِ
بَصِيرًا وَأَتُوْنِي بِاهْدِلَكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩١﴾ وَلَمَّا فَصَلَّتِ
الْعُرْيُقَالْأَبُوْهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ صَلَّوْلَا نَ
نُفِنِّدُونَ ﴿٩٢﴾ قَالُوا تَالَّهُ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالٍ كَأَقْدِيرِ
﴿٩٣﴾

87 Babansu yace da su: “Ya ku 'ya'yana, ku tafi ku nemi labarin Annabi Yusuf (A.S) da xan 'uwansa, kar ku xebe qauna daga yaye baqin ciki da tafiyar da damuwa wanda Allah yake yi wa bayinsa. Lallai babu mai xebe qauna daga agajin Allah, wajen tafiyar da baqin ciki sai mutanen da suke kafirai, saboda sun jahilci girman ikon Allah da falalarsa ga bayinsa.

88 Sai suka bi umarnin babansu, suka tafi neman Annabi yusuf (A.S) da xan'uwansa. Yayin da suka shiga wurin Annabi Yusuf (A.S) sai suka ce: “Tsanani da talauci sun mamayemu, shi ya sa muka zo da kaya xan kaxan, maras tsada, amma ka cika mana awon mudu kamar yadda ka saba kake yi mana, kuma ka yi mana sadaka da qari akan haka, ko kuma ka kawar da kai dangane da rashin qimar kayan da muka kawo a matsayin kuxin abin zamu karva. Haqiqa Allah yana sakawa masu yi sadaka da mafi kyan sakamako”.

89 Yayin da ya ji maganarsu, sai ya yi musu rangwame don tausaya musu, kuma ya sanar da su kansa. Ya ce musu: “Haqiqa kun san abin da kuka yi wa Annabi Yusuf (A.S) da xa'uwansa a yayin da kuka kasance cikin jahiltar qarshen abin da kuka aikata da su”.

90 Sai suka ji bazata suka ce: “Shin kai ne Yusuf?!”. Annabi Yusuf ya ce musu: “Eh, ni ne Yusufu, kuma wannan da kuke ganinsa tare da ni, shi ne xan 'uwana shaqiqi. Haqiqa Allah ya yi mana baiwa na fita daga yanayin da muke ciki, da xaukaka matsayi. Haqiqa duk wanda zai ji tsoron Allah ta hanyar aikata umarninsa da nesantar abubuwan da ya hana, ya yi haquri akan bala'i, to aikinsa aiki ne mai kyau. Kuma Allah baya tozartar da ladan masu kyautatawa, yana kiyaye musu shi”.

91 Sai ‘yan uwansa suka ce masa, suna masu bayar da hanzari akan abin da suka yi: “Haqiqa wallahi Allah ya fifita ka a kanmu da abubuwan da ya baka na siffofin kamala. Kuma lallai mun kasance masu laifi, azzalumai sakamakon abin da muka yi maka”.

92 Sai Annabi Yusuf (A.S) ya karvi uzurinsu, Ya ce: “Babu zargi a kanku yau, wanda zai janyo uquba ko zargi a kanku, Ina roqon Allah ya gafarta muku, Shi ne mafi jinqan masu jinqai”.

93 Sai ya basu rigarsa yayin da suka sanar da shi yadda idon babansu ya kasance, ya ce musu: “Ku tafi da wannan rigar tawa, ku jefa ta akan fuskar babana, ganinsa zai dawo, sannan ku taho min da iyalanku gaba xaya”.

94 Yayin da ayarin ya fita daga garin Misra, ya bar gidajen garin, sai Annabi Yaqub (A.S) ya ce wa 'ya'yansa da waxanda suke wurinsa a qasarsu: “Wallahi ina jin qanshin Yusuf, duk da cewa dai kuna mayar dan wani mara sani, kuna jingina ni zuwa ga rashin ganewa, inda kuke cewa: “Wannan tsoho ne tukuf, ya na faxin abin da bai sani ba”.

95 'Ya'yansa da suke wurinsa sai suka ce: “Wallahi kai dai har yanzu baka gushe ba kana cikin tsohon tunaninka na matsayin Yusuf a wurinka, da tunanin zaka sake ganinsa a karo na biyu”.

❖ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

1 - Tsananin sanin da Annabi Yaqub ya yi wa Allah ta yadda kyakkyawan zatonsa da shi bai canza ba, duk da jerin musifu da daxewa da aka yi, shekara da shekaru.

2 - Yana daga cikin halayen mai bayar da uzuri na gaskiya, yana tuba ga Allah, kuma yana tabbatar da laifinsa da kansa, ya nemi yafiya daga wanda ya cutu a dalilinsa.

3 - Da tsoron Allah da haquri ake samun mafi girman matakai na matsayi a duniya da lahira.

4 - Karvan uzurin wanda ya munana aiki da barin xaukan fansa a kansa, musamman a yayin da ake da iko a kansa, da barin yin masa faxa akan abin da ya gabata daga gare shi.

فَلَمَّا آتَيْنَا جَاءَهُ الْبَشِيرُ أَقْلَمَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَأَرْتَدَ بَصِيرًا قَالَ
إِنَّمَا أَقْلَمُ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ٩٦ قَالُوا
يَا أَبَانَا أَسْتَغْفِرُ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَطِئِينَ ٩٧ قَالَ سَوْفَ
أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغُفُورُ الرَّحِيمُ ٩٨ فَلَمَّا
دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ إِذَا أَوَى إِلَيْهِ أَبُوهُهُ وَقَالَ أَدْخُلُوا مَصْرَ
إِنْ شَاءَ اللَّهُ إِعْلَمُ بِأَمْنِينَ ٩٩ وَرَفَعَ أَبُوهُهُ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرَّوْا
لَهُ وَسُجَّدُوا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَيْ مِنْ قَبْلِ
رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ لِي إِذَا أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ
مِنَ الْبَدْرِ وَمِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَّنَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ
رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ١٠٠* رَبِّ
قَدْ أَتَيْتَنِي مِنَ الْمُلَكِ وَعَلَمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ
فَاطَّرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْتَ وَلِيٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
تُوَفِّنِي مُسْلِمًا وَالْحَقِيقَى بِالصَّالِحِينَ ١٠١ ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ
الْغَيْبِ تُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذَا جَمَعُوا أَمْرَهُمْ
وَهُمْ يَمْكُرُونَ ١٠٢ وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتُ بِمُؤْمِنِينَ ١٠٣

kuka yi min ita ce fassarar mafarkin da na gani a baya, na baka labari, lallai ga shi Ubangijina ya tabbatar da shi da gaske, kuma lallai Ubangijina ya kyautata min yayin da ya fitar da ni daga kurkuku, kuma ya taho da ku daga quaye bayan Shaixan ya vata tsakanina da 'yan uwana. Lallai Ubangijina mai tausasawa ne cikin tsara abin da ya ga dama, kuma lallai shi mai cikakken sani ne ga halayen bayinsa, kuma mai hikima ne a cikin tsarinsa.

١٠١ Sai Annabi Yusuf (A.S) ya roqi Ubangijinsa, ya ce: "Ya Ubangijina, lallai ka bani mulkin qasar Misra, ka sanar da ni ilimin mafarki, ya Mahaliccin sammai da qassai, wanda ya qirqire su ba tare da ya ga irinsu a wurin wani ba, kai ne mai jivintar lamarina baki xaya a rayuwar duniya da lahira, ka karvi raina ina musulmi, idan ajalina ya zo qarshe, kuma ka haxa ni da nagartattun Annabawa daga cikin iyayena da wasunsu, a cikin Aljannar Firdausi maxaukakiya".

١٠٢ Wannan abin da aka ambata na qissar Annabi Yusuf (A.S) da 'yan uwansa mun maka wahayinsa ne – Ya kai wannan Manzo - baka da iliminsa, saboda baka kasance a tare da 'yan uwan Annabi Yusuf (A.S) a lokacin da suka quilla niyyar jefa shi cikin rijiya ba, suka shirya abin da suka shirya na dabara ba, sai muka yi maka wahayin haka.

١٠٣ Mafiya yawan mutane ba zasu yi imani ba, ko me wane irin qoqari zaka yi, – Ya kai wannan Manzo- domin su ba da gaskiya, don haka kar ka halakar da kanka saboda baqin ciki.

❖ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Biyayya ga iyaye da girmama su da xaukaka su wajibi ne, kuma yana daga cikin hakan, a gaggaute yi musu albishir da abin da zai faranta musu rai. 2 - Gargaxi daga waswasin Shaixan da duk wanda yake shiga tsakanin masoya, ta hanyar gulma domin ya raba tsakaninsu.

3 - Dun yadda bawa ya xaukaka cikin addininsa ko duniyarsa, to wannan yana komawa ne zuwa ga falalar Allah Maxaukaki da ni'imarsa a kanshi.

4 - Roqon Allah kyakkyawan qarshe da tsira da rabauta a ranar alqiyama, da haxuwa da tawagar salihai cikin Aljannah.

٩٦ Yayin da mai yin albishir ya zo wurin Annabi Yaqub (A.S), sai ya jefa rigar Annabi Yusuf (A.S) a fuskarsa, sai ya dawo yana gani. A lokacin sai ya ce wa 'ya'yansa: "Ashe ban gaya muku cewa lallai ni na san irin tausayin Allah da rahamarsa wadda ku baku sani ba?".

٩٧ Sai 'ya'yansa suka ce, suna masu bayar da uzuri ga babansu Annabi Yaqub (A.S) akan abin da suka yi wa Annabi Yusuf (A.S) da xan 'uwansa: "Ya babanmu ka roqa mana gafarar Allah akan zunubanmu na baya, lallai mun kasance masu zunubi, mun yi laifi cikin abin da muka aikata da Annabi Yusuf (A.S) da xan 'uwansa shaqiqi".

٩٨ Sai babansu ya ce musu: "Da sannu zan nema muku gafara daga wurin Ubangijina. Lallai shi mai yawan gafara ne ga zunuban masu tuba zuwa gare shi cikin bayinsa, kuma mai jinqai ne a gare su".

٩٩ Sai Annabi Yaqub (A.S) da 'ya'yansa suka suka fita daga garinsu, suka nufi wurin Annabi Yusuf (A.S) a garin Misra. Yayin da suka shiga wurinsa sai ya rungume babansa da babarsa, ya riqe su, sannan ya ce wa 'yan 'uwansa da iyalansu: "Ku shiga Misra da yardar Allah kuna amintattu, babu wata cuta da zata shafe ku".

١٠٠ Ya zaunar da iyayensa guda biyu akan gadon da yake zama a kai, sannan iyayensa da 'yan uwansa goma sha xaya suka durqusa suka gaishe shi, da sujjadar girmamawa bata bauta ba, domin tabbatar da lamarin Allah kamar yadda ya zo a mafarki. Don haka ne Annabi Yusuf (A.S) ya ce wa babansa: "Wannan gaisuwa ta sujjada da

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذَكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ
 وَكَائِنٌ مِّنْ ءَايَاتِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمْرُونَ عَلَيْهَا
 وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ۝ وَمَا يُؤْمِنُ مِنْ أَكْتَرُهُمْ بِاللهِ إِلَّا
 وَهُمْ مُشْرِكُونَ ۝ أَفَأَمْنَوْا أَنَّ تَأْتِيهِمْ غَيْشِيَةٌ مِّنْ عَذَابٍ
 اللَّهُ أَوْ تَأْتِيهِمُ الْسَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ۝ قُلْ
 هَذِهِ سَيِّلِي أَدْعُوكُمْ إِلَى اللهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنْ اتَّبَعَنِي
 وَسُبْحَانَ اللهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشَرِّكِينَ ۝ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ
 قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ مِّنْ أَهْلِ الْقُرْبَىٰ أَفَمَ يَسِيرُوا
 فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ
 قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ آتَقْوَا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝
 حَتَّىٰ إِذَا أَسْتَيَعَسَ الرَّسُولُ وَظَنَّنَا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوا
 جَاءَهُمْ نَصْرٌ وَنَافِحَّىٰ مِنْ نَشَاءٍ وَلَا يُرِدُّ بِأَسْنَاهُنَّ الْقَوْمُ
 الْمُجْرِمِينَ ۝ لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِّأُولَئِكَ
 مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرِى وَلَا كِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
 وَتَقْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدَىٰ وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۝

(104) Da sun yi amfani da hankali ai da sun yi imani da kai saboda kai – Ya kai wannan Manzo- baka nemi wani lada daga wurinsu a dalilin Alqur'ani da abin da ka ke kiransu zuwa gare shi ba, saboda Alqur'ani ba wani abu bane face tunatarwa ga mutane baki xaya. **(105)** Ayoyi da yawa da suke nuna kaxaituwar Allah Maxaukaki Sarki, suna da yawa a sammai da qassai, suna wucewa ta wajensu, amma ba su lura da xaukan izina daga gare su, sun kawar da kai, basa waiwayensu.

(106) Mafiya yawan mutane ba sa yin imani da Allah a matsayin cewa shi ne Mahalicci, mai wadatarwa, mai rayawa, mai kashewa face sai ka samu kuma suna bauta wa waninsa, daga gumaka, suna da'awar cewa wai yana da xa. Tsarki ya tabbata a gare shi. **(107)** Shin waxannan Mushirikai sun aminta cewa wata uqubar duniya ba zata zo ta mamaye su, ta lulluve su ba, wadda ba zasu iya tunkuxa ta ba, ko tashin alqiyama ya zo musu kwatsam, basa tsammaninsa, basu shiryaa masa ba, saboda haka ne suka qi yin imani?.

(108) Ya kai wannan Manzo, ka faxa wa wanxanda kake kiransu cewa: “Wannan shi ne tafarkina wanda nake kiransu mutane zuwa gare shi, akan hujja bayyananniya, ni ina kira zuwa gare shi, haka ma duk wanda ya bi ni, ya shiryu da shiriyata, ya bi sunnata, to yana kira zuwa wannan tafarki. Bana haxa Allah da wani a cikin bauta, ni ina cikin masu kaxaita Allah Maxaukaki da bauta ne.

(109) Bamu aiko da wasu Manzanni gabanka ba – Ya kai wannan Manzo- face maza ne, kuma cikin mutane ba Mala'iku ba, muna musu wahayi kamar yadda muke yi maka wahayi, mutanen birni ba mutanen quaye ba, sai mutanensu suka qaryata su, sai muka halaka su. Yanzu waxannan masu qaryata ka baza su yi tafiya a bayan qasa ba, su yi tunani kan yadda qarshen masu qaryata Manzanni gabansu ya kasance ba, su xau izini daga gare su?!. Abin da ke gidan lahira na jin daxi yafi wanda yake duniya alheri ga waxanda suka ji tsoron Allah. Shin ba zaku gane cewa hakan shi ne alheri ba, sai ku ji tsoron Allah ta hanyar bin umurnisa –wanda mafi girmansa shi ne imani - da nesantar haninsa wanda mafi girmansa shi ne sakawa Allah abokin tarayya (wato shirka). **(110)** Waxannan Manzanni da muka aiko, muna jinkirta wa abokan gabarsu, bama gaggawar yi musu uquba saboda talala a gare su, har idan halakar da su ta yi jinkiri, Manzanni suka xebe qauna daga halakar da su, su kuma kafiran suka yi zaton Manzanninsu sun musu qarya, cikin abin da suka yi musu alqawari na uqubar masu qaryatava zata same su, kuma za a tseratar da muminai, ana cikin wannan hali sai nasararmu ta zo wa Manzanninsu, Manzanni da muminai su tsira daga halakar da ta afkawa masu qaryatava. Ba a mayar da azabarmu daga mutane masu laifi, yayin da ta sauva a kansu. **(111)** Haqiqaa a cikin labarun Annabawa da mutanensu, da qissar Annabi Yusuf (A.S) da 'yan uwansa akwai wa'aizi, wanda masu lafiyayyen hankali zasu wa'azantu da shi. Alqur'ani bai qunshi qirqirarrun maganganu da qarya ga Allah ba, yana gasgata littafan da suka sauva daga sama, daga wurin Allah, kuma yana bayanin duk abin da yake buqatar bayani na hukunce-hukunce da shari'o'i daki-daki, kuma yana shiryarwa zuwa ga dukkan alheri, kuma rahama ne ga waxanda suka yi imani da shi, su ne suke amfanuwa da abin da yake cikinsa.

◆ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Yana daga cikin falalar Allah kasancewarsa yana nuna wa Annabawansa wani sashe na abubuwani voye domin wasu manufofi da hikimomi. 2 - Mai da'awa baya mallakar zukatan bayi ta yadda zai tilasta su akan su yi xa'a, kuma mafi yawan mutane ba masu shiriyaa ba ne. 3 - Sukar masu kawar da kai daga ayoyin Allah, da dalilan da suke nuna kaxaituwsa da bauta, waxanda suke ko'ina a faxin duniya. 4 - Wannan ayar da Allah yake cewa a cikinta (ka musu wannan shi ne tafarkina....) ta qunshi ambaton wasu shikashikai na da'awa. Daga cikin su akwai: (a). tsarin kira, (ina kira zuwa ga Allah) (b). Tsarin da ya ginu a kan ilimi, (Akan hujja) (c). Samuwar mai kira (ina kira) (d). Samuwar waxanda ake kira (da wanda ya bi ni).

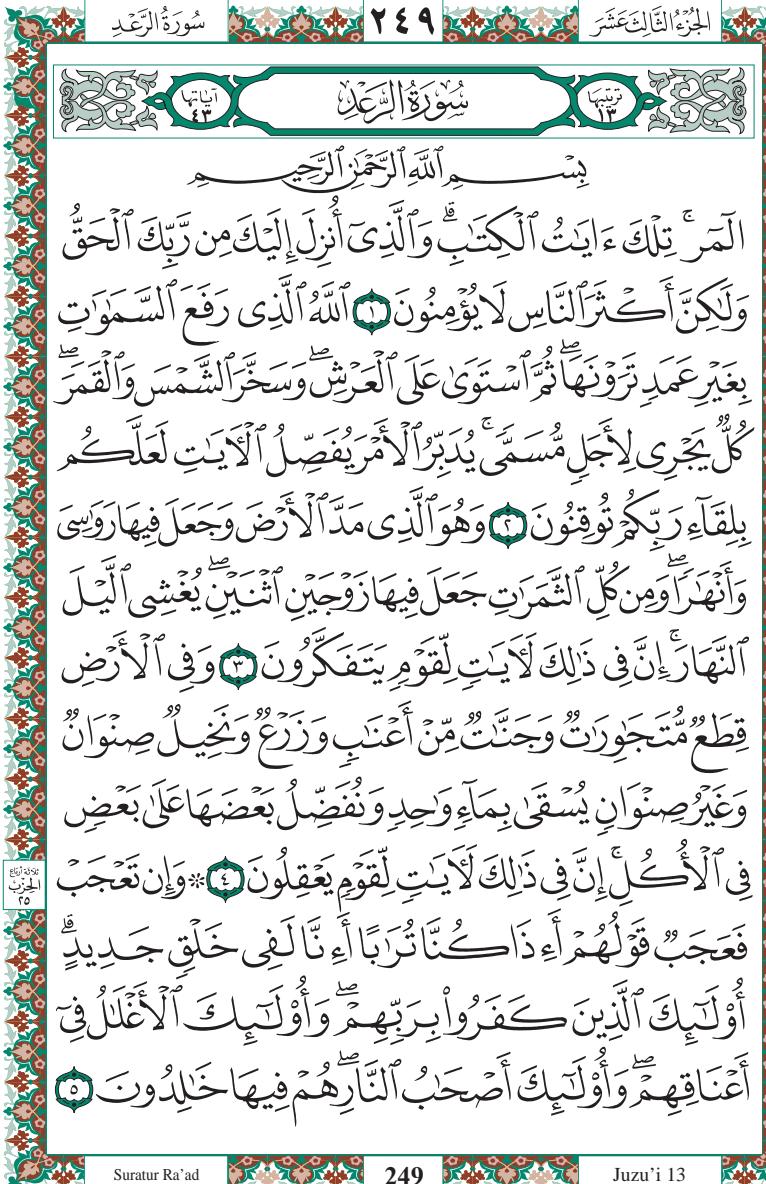
Daga Manufofin Surar:

Bayanin haqiqanin qarfi da ikon Allah, da abubuwani suke nuna ikon Allah da qarfinsa, da tabbatar da alqawarin ni'ima da alqawarin azaba da Allah ya yi wa bayinsa, da bayanin sunnar Allah wajen canji da sauyu abubuwa.

Tafsir:

1 (Alif Lam Mim Ra): Bayanin ire-ire waxannan haruffa ya gabata a farkon suratul Baqarah. Waxanna ayoyi masu xaukaka na cikin wannan sura, da wannan Alqur'anin da Allah ya saukar maka – Ya kai Manzon Allah- shi ne gaskiyar da babu kokwanto a cikinsa, kuma babu shakka cewa lallai daga wurin Allah yake, amma mafiya yawan mutane basu ba da gaskiya da shi ba, saboda taurin kai da girman kai.

2 Allah shi ne wanda ya halicci sammai, ya xaukaka su sama ba tare da wasu turaku da kuke gani ba, sannan ya xaukaka, ya daidata aka Al'arshi, irin xaukakar da ta dace da shi, Madukakin Sarki, ba tare da kamanceceniya ko misiltawa ba, kuma ya horar da rana da wata don amfanin halittarsa, kowanne cikin rana da wata yana gudana ne zuwa wani lokaci iyakantacce a cikin ilimin Allah, Ubangiji yana jujjuya al'amura a cikin sammai da qassai yadda ya ga dama, yana bayyana ayoyin da suke nuni akan ikonsa ne ko kwa sakankance da saduwarku da Ubangijinku a ranar alqiyama, sai ku yi mata tanadi da

kyakkyawawan aiki. **3** Allah shi ne wanda ya shimfixa qasa, ya halicci duwatsu tabbatattu a cikinta don kar ta motsa da mutane, ya sanya komai iri biyu daga dukkan kayan marmari, kamar namiji da mace a cikin dabbobi, yana shigar da dare cikin yini, sai ya mayar da shi ya yi duhu bayan ya kasance mai haske. Haqqa a cikin waxannan abubuwa da aka ambata akwai hujjoji ga mutanen da suke tunani a cikin abubuwani da Allah ya yi, suke lura da su, su ne waxanda suke amfanuwa da waxannan dalilai da hujjoji. **4** A bayan qasa akwai wurare masu kusanci da juna, akwai gonaki na inabi, da shuke-shuke, da dabina a tattare a tushe guda, da dabina waxanda suke su kaxai a tushensu, ana shayar da waxannan gonaki da shuke-shuke xin da ruwa xaya, amma kuma muna fifita sashensu akan sashe wurin xanxano da waninsa na amfani, duk da kusancinsu da juna da shayar da su da ruwa xaya da aka yi. Lallai a cikin waxannan abin da aka ambata akwai dalilai da hujjoji ga mutane masu hankali, domin su ne waxanda suke izina da haka. **5** Idan zaka yi mamakin wani abu – Ya kai wannan Manzo- to abin da ya fi cancanta ka yi mamakinsa shi ne qaryatawarsu da tashin alqiyama, da kafa hujja akan inkarinsu da cewa: “Shin yanzu in mun mutu muka zama turvaya da qasusuwa raunana rididdigaggu, sai a sake tayar da mu, a dawo da mu da rai?!. Waxannan masu qin yarda da tayarwa bayan mutuwa, sune waxanda suka kafirce wa Ubangijinsu, suka qi yarda da ikonsa akan tayar da mamata, kuma su ne 'yan wuta, kuma masu dauwama a cikinta har abada, ba za su gushe ba, kuma ba za an yanke musu azaba ba.

-Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: **1** - Tabbatar da ikon Allah Maxaukakin Sarki, da yin mamakin halittar sammai ba tare da ginshiqai da suke xauke da ita ba, duk da girman halittar sama da faxinta. **2** - Tabbatar da ikon Allah da cikar Ubangijintakarsa ta hanyar dalilin halittar da ya yi, yadda yake tsirar da tsiro babba, ya fitar da shi daga qaramin iri, sannan ya shayar da shi daga ruwa xaya, amma duk da haka girma da launin 'ya'yan itatuwan sun bambanta. **3** - Fitar da manyan bishiyoyi daga qananan iri, bayan da babu su, a cikinsa akwai mayar da martani akan mushirikai cikin qin yardarsu da tashin alqiyama, domin sake haxa kan qwayoyin da suka barbazu a cikin qasa, suka saje da ita, da saka musu sabuwar rayuwa bayan da sun kasnce akwai su, shi ne yafi sauqi akan fitar da abin da babu shi, daga cikin irin tsiro.

وَيَسْتَعِدُ حِلْوَنَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ
 قَبْلِهِمُ الْمُثْلَثُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَعْفَرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَىٰ ظَلَمِهِمْ
 وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ۝ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا
 أُنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّنْ رَبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ
 هَادِ ۝ أَللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْتَ وَمَا تَغْيِضُ الْأَرْحَامُ
 وَمَا تَرْزَدَدُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ۝ عَلِمَ الْغَيْبَ
 وَالشَّهَدَةَ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ۝ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ
 أَسْرَ القَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفِي بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ
 يَا لَنَهَارٍ ۝ لَهُ وَمُعَقْبَتُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
 يَحْفَظُونَهُ وَمَنْ أَمْرَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا
 مَا بِأَنفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَلَهُ وَمَا
 لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ۝ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرَقَ حَوْفًا
 وَطَمَعاً وَيُنْشِئُ السَّحَابَ أَنْشِقَالَ ۝ وَيُسَيِّحُ الْرَّعْدَ حَمَدِهِ
 وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرِسِّلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا
 مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَدِّلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمَحَالِ ۝

6 Mushirikai suna gaggawar tambayarka yaushe uquba zata zo musu – Ya Kai wannan Manzo-, suna ganin jinkirin saukowarta a kansu tun kafin su kammala jin dixin ni'imomin da Allah ya qaddara musu, alhalu uqubar ire-irensu ta gabata akan al'ummu masu qaryata Manzanni a gabansu, to don me ba zasu yi izina da su ba?. Kuma lallai Ubangijinka-Ya kai wannan Manzo-, Mai xaga qafa ne ga mutane tare da zaluncinsu, baya gaggawar yi musu uquba, saboda su tuba zuwa ga Allah. Kuma lallai shi mai tsananin uquba ne ga masu zarcewa akan kafircinsu in basu tuba ba. **7** Wanxanda suka kafirce wa Allah suna cewa - saboda zarcewa cikin kawar da kai da taurin kai: “A saukar wa Muhammad (S.A.W) irin ayoyin da aka sukar wa Annabi Musa da Isa mana?”. Kai dai kawai – ya kai wannan Manzo-mai gargaxi ne, kana tsoratar da mutane daga azabar Allah. Baka da wata aya sai wadda Allah ya baka. Kowanne mutane suna da Annabinsu, mai shiryar da su zuwa ga tafarkin gaskiya, yana nuna musu hanya zuwa gare shi.

8 Allah ya san abin da kowace mace take xauke da shi a cikinta, ya san komai a kansa, ya san duk abin da ke faruwa a cikin mahaifa na raguwa da qaruwa, da lafiya da rashin lafiya. Kuma komai a wurinsa Maxaukaki yana da iyaka na wani lokaci, wanda ba zai qaru a kai ba, kuma ba zai ragu ba.

9 Domin Shi Maxaukakin Sarki masanin duk abin da ya vuya ne daga halittarsa, kuma masani ne na duk abin da suke riska su sani, mai girma ne shi a cikin siffofinsa da sunayensa da ayyukansa,

Maxaukaki ne akan kowane abin halitta cikin halittarsa da zatinsa da siffofinsa. **10** Ya san abin da yake sirri da voye, wanda ya bayyana muku zance da wanda ya voye duk daidai yake a wurin Allah, haka nan daidai yake a iliminsa wanda ya vuya daga idon mutane a cikin duhun dare, da wanda ayyukansa a fili suke a tsakiyar rana. **11** Allah Maxaukakin Sarki yana da Malaiku waxanda suke maye gurbin juna akan mutum, sai wasunsu su zo da dare, wasu kuma su zo da rana, suna bayar da kariya ga mutum da umarnin Allah, daga irin qaddarorin da Allah ya rubuta zasu kare shi daga gare su, suna rubuta ayyukansi da maganganunsa. Haqiqa Allah baya musanya wa mutane wani kyakkyawan yanayi da suke kai, zuwa wani yanayi wanda ba za su yi farin ciki da shi ba, face sai in musanya abin da ke cikin zukatansu na godiya, Kuma idan Allah ya ga damar halaka wasu mutane, to babu mai sauya ganin damarsa. Ya ku mutane, baku da mai jivintar lamarinku koma bayan Allah, don haka ku nemi mafaka zuwa gare shi, domin ya tunkuxa duk wani abin da ya shafe ku na bala'i. **12** Shi ne wanda yake nuna muku walqiya, ya haxa muku tsoron tsawa da shi, da fatan samun ruwan sama, kuma shi ne mai samar da hadari eike da ruwan sama mai yawa. **13** Tsawa tana tsarkake Allah, haxe da godiya a gare shi, Malaiku ma suna yin tasbihni na tsarkake Ubangijinsu cikin tsoro, da girmamawa ma shi, kuma shi yake aiko da tsawa mai quna ga wanda ya ga dama daga cikin halittarsa, ya halaka shi da ita. Kafirai suna jayayya cikin kaxaituwar Allah. Allah mai hila ne da qarfi akan duk wanda ya sava masa.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Girman gafarar Allah da juriyarsa akan kurakuren xan Adam, su suna girman kai, suna qalubalantar Manzanninsa da Annabawansa, amma tare da haka yana wadata su, yana basu lafiya, yana haquri da su. 2 - Yalwar ilimin Allah da abin da ke cikin duhun mahaifa, ya san lamarin xigon maniyin da ke faxawa cikin mahaifa, da yadda ya ke mayar da shi ya zama halitta, namiji ko mace, lafiyarsa da rashin lafiyarsa, da arzikan shi da ajalin shi, da kasancewarsa tavavve ko mai rabo. Ilimin Allah ya kewaye ya game waxannan abubuwa. 3 - Girman kulawar Allah ga xan Adam, da tabbatar da samuwar Mala'iku waxanda suke kula da shi, suke bashi kariya da sauransu, kamar Mala'ikun da suke gadinsa. 4 - Allah yana canza yanayin bawa zuwa ga mafficin yanayi, idan ya ga biyayyarsa ga tafarkin shiriya, domin shiriyan datarwa tana haxe ne da shiriyan bayani.

لَهُ دُعَوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ شَيْءٌ إِلَّا
 بَكْسِطٍ كَفَيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَلْعُغُ فَاهُ وَمَا هُوَ بِلَغِهِ وَمَادِعَاءُ الْكُفَّارِ
 إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۝ وَلَلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوعًا
 وَكَرَهًا وَظَلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالآصَالِ ۝ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قُلْ أَفَلَا تَخْذِنُ مِنْ دُونِهِ أَوْ لِيَأَءَ لَا يَمْلِكُونَ
 لِأَنَّفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هُلْ
 تَسْتَوِي الظُّلْمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا اللَّهَ شَرِكَاءَ خَلْقَ الْخَلْقِ فَتَشَبَّهُ
 الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلْ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝ أَنْزَلَ
 مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِ رَهَافًا حَتَّمَ السَّيْلُ بِنِدَارِ لَيَّا
 وَمَمَّا يُؤْكِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ أَبْتِغَاهُ حِلْيَةً أَوْ مَتَعَ زَبَدٌ مُّثْلِهُ
 كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقِّ وَالْبَطْلُ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذَهَبُ جُفَانَهُ
 وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ
 الْأَمْثَالَ ۝ لِلَّذِينَ أَسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ أَحْسَنَ وَالَّذِينَ لَمْ يَسْتَجِيبُوا
 لَهُ وَأَنَّ لَهُمْ مَافِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمَثْلُهُ وَمَعْهُ وَلَا قَدْرَ وَلَا يَبْهَهُ
 أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَوْهُمْ جَهَنَّمُ وَبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

[14] Kira zuwa ga kaxaita Allah, na Allah ne shi kaxai, ba shi da abokan tarayya a cikinsa, gumakan da mushirikai suka kiransu koma bayan Allah, basa amsawa wanda ya kira su, a kowane irin roqo. Roqon su da suke yi, kamar mai jin ishirwa ne, ya shimfixa hannunsa, don ruwa ya zo ya shiga bakinsa, ya sha daga cikinsa, ruwan ba zai isa bakinsa ba, don haka addu'ar kafirai da suke yi ga gumakansu ba komai ba ce face vata lokaci da yin nisa daga daidai, saboda bata jowo musu amfani, bata kawar musu da cuta. **[15]** Ga Allah ne kaxai waxanda suke cikin sammai da qassai suke qanqantar da kansu ta hanyar yin sujjada a gare shi, mumini da kafiri duk xaya suke a wajen aikata haka, sai dai mumini yana qanqan da kai ne ya yi sujjada don biyayya, kafiri kuwa yana qanqan da kai ne akan dole, duk da cewa zuciyarsa tana ingiza shi ya qasqantar da kansa a bisa xa'a ga Allah. Kuma ga Allah ne inuwar duk wani abu mai inuwa cikin halittarsa take miqa wuya safiya da marece. **[16]** Ya kai wannan Manzo, ka ce wa kafirai waxanda suke bauta wa wani tare da Allah: "Waye Mahaliccin sammai da qassai kuma mai gudanar da al'amuransu? Ka ce musu – Ya kai wannan Manzo-: "Allah Shi ne Mahaliccinsu, mai gudanar da lamarinsu, kuma ku ma kun yarda da haka". Ka ce musu – ya kai wannan Manzo-: "Shiyanzu zaku xaukarwa kawunanku wasu majivinta lamura savanin Allah, waxanda suke gajiyayyu, ba sa iya jowo wa kawunansu amfani, ko yaye wa kawunansu cuta, ta yaya zasu iya yin wannan ga waninsu?" Ka ce musu – ya kai wannan Manzo-: "Shi kafirin da yake mara basira zai yi daidai da mumini wanda yake da basira da shiriya? Ko kuma shin kafircin da yake duhu ne zai yi daidai da imanin da yake haske? Ko kuwa sun sanya wa Allah abokan tarayya ne cikin halittarsa, waxanda suka yi halitta irin halittar Allah, sai halittar Allah ta cakuxa da halittar waninsa a wurinsu suka kasa rarrabewa? Ka ce musu: -ya kai wannan Manzo-: "Allah shine kaxai Mahaliccin komai, ba shida abokin tarayya cikin halitta. Shi ne wanda ya kaxaita da allantaka, wanda ya cancanci a kaxaita shi da bauta, mai rinjayar kowa. **[17]** Allah ya buga misalin lalacewar qarya da wanzuwar gaskiya da misalin ruwan sama, wanda yake saukowa daga sama, har kududdufi su gudana a sanadiyyarsa, kowanne kududdufi gwargwadon yadda yake, babba ko qarami, sai wannan ruwan ya xebo kumfa da shara a samansa. Sannan Allah ya buga wani misalin ga mutane, da abin da mutanen suke kunnawa wuta na ma'adinai, don yin kayan da mutane suke ado da su. Da waxannan misalai guda biyu Allah ya buga misalin qarya da gaskiya, qarya kamar sharar ruwa ne da kumfar dake yawo a kan ruwa, da irin abin da ma'adinai suke fitarwa na tsatsa, gaskiya kuwa kamar tataccen ruwa ne da ake sha, ya fitar da kayan marmari da ciyawa, haka misalin abin da ma'adani yake fitarwa mutane su amfanu da shi. Kamar yadda Allah ya buga waxannan misalai guda biyu, haka yake bugawa mutane misalai, don gaskiya ta bambanta daga qarya. **[18]** Muminan da suka amsa wa ubangijinsu yayin da ya kira su zuwa ga kaxaita shi da bauta da yi masa biyayya, suna da mafi kyawun lada, shi ne Aljannah. Kafirai kuma waxanda suka qi su amsa kirarsa zuwa ga kaxaita Allah da bauta da biyayya a gare shi, da za zai yiwu a ce suna mallakar abin da yake cike da qasa na dukiya, da wanin irinsa, a qara a kansa, da sun bayar da su gaba xaya domin su fanshi kawunansu daga azaba. Waxannan da basu amsa kiransu ba, za a yi musu hisabi akan munanan ayyukansu gaba xaya, kuma makomarsu wacce za su koma gare ta itace wutar Jahannama, Tir da wannan makoma da makwanci na su wanda shi ne wuta.

﴿ -Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Bayanin vatan mushrikai cikin kiransu da neman agajinsu a wurin wanin Allah Maxaukaki, da kamanta yanayinsu da yanayin wanda yake son ya sha ruwa, sai ya ware hannunsa ya saka a cikin ruwan, ba tare da ya xaga hannun zuwa baki ba, ba zai tava shan ruwan ba a cikin wannan yanayi, domin bai xauki ingantacciyar hanyar yin hakan ba. **2 -** Yana daga cikin hanyoyin fayyace bayani a Alqur'an'i buga misalai. Misalai suna kusantar da abin da ke cikin hankali zuwa ga abin da gavvai na zahiri, suna bayar da hoton a qwaqwalwa wacce take taimaka wa wajen fahimtar abin da ake so. **3 -** Tabbatar da cewa dukkan halitta suna yi wa Allah sujjada a bisa yardarsu, suna yi a bisa dole akan yadda Allah ya yi halitta na sunkuyawa gare shi.

* أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمْ هُوَ أَعْمَى إِنْمَا يَتَذَكَّرُ
 أُولُو الْأَلْبَابِ ١٩ الَّذِينَ يُؤْفَنُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمِيَثَاقَ
 وَالَّذِينَ يَصْلُوْنَ مَا أَمْرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ
 وَيَخْنَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ٢٠ وَالَّذِينَ صَبَرُواْ أَبْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ
 وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمْ سَرَّاً وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُوْنَ
 يَالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ٢١ جَنَّتْ عَدَنٌ يَدْخُلُونَهَا
 وَمَنْ صَلَحَ مِنْ أَبْنَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَالْمَلَكَةُ يَدْخُلُونَ
 عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ٢٢ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فِيْ عَمَّ عُقْبَى الدَّارِ
 وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيقَاتِهِ وَيَقْطَعُونَ
 مَا أَمْرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ
 الْلَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ٢٣ اللَّهُ يَسْطُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ
 وَيَقْدِرُ وَفِرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا
 مَتَّعٌ ٢٤ وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ إِيمَانٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ
 إِنَّ اللَّهَ يُضْلِلُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ مَنَّ أَنَابَ ٢٥ الَّذِينَ إِمَّا
 وَتَظَمَّنُ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا يَذِكِّرُ اللَّهُ تَعَظِّمُهُنَّ الْقُلُوبُ ٢٦

١٩ Wanda ya san cewa abin da Allah ya saukar maka – Ya kai wannan Manzo - daga Ubangijinka shi ne gaskiyar da babu shakka a cikin ta, wannan shi ne muminin da ya amsa kirar Allah, ba zai yi daidai da makaho ba, wannan shi ne kafiri wanda bai amsa kirar Allah ba. Lallai waxanda suke yin la'akari, su wa'azantu da wannan su ne kaxai ma'abota lafiyayyen hankali. **٢٠** Waxanda suka amsa kirar Allah su ne waxanda suke cika abin da suka yi wa Allah alqawari a kai, ko suka yi alqawari da bayi a kai, kuma ba sa karya alqawuransu da suka qulla da Allah ko da wanin Allah. **٢١** Su ne waxanda suke sada duk abin da Allah ya yi umarni a sadar na zumunci, kuma suna jin tsoron Ubangijinsu irin tsoron da yake saka su su aikata umarninsa, su nisanci haninsa, kuma suna jin tsoron Allah ya yi musu hisabi bisa duk abin da suka aikata na savo, domin duk wanda aka bi diddigin hisabinsa to ya halaka.

٢٢ Su ne waxanda suka yi haquri bisa biyayya ga Allah, da abin da Allah ya qaddara a kansu, na farin ciki ko baqin ciki, kuma suka yi haquri suka bar savon Allah, don neman yardan Allah, kuma suka yi sallah cikakkiya, suka bayar da haqqoqin da suka wajaba a cikin dukiyoyin da muka ba su, kuma suka bayar da wanda bai wajaba ba, a voye don gudun riya, kuma a bayyane domin wasunsu su yi koyi da su, kuma suke tunkux rashin kirkin duk wanda ya cuce su, da kyautatawa a gare shi. Masu siffantuwa da waxannan siffofin suna da makoma abin yabo a ranar alqiyama.

٢٣ Wannan makoma abin yabo ita ce Aljannatai, za su zauna a ciki, zama na dindindin, ana yi musu ni'ima, kuma yana daga cikin cikar ni'imar a sa su, su shiga tare da waxanda suka tsaya qyam a kan tafarkin shiriya cikin iyayensu maza da mata, da matansu ko mazajensu da 'ya'yansu, saboda kai matuqa wajen xebe musu kewa ta hanyar haxuwa da su. Kuma Mala'iku za su yi ta shigowa wurinsu, ta dukkanin qofofin gidan Aljannah, suna taya su farin ciki. **٢٤** Malai'iku zasu riqa gaida su, duk lokacin da suka shigo wurinsu, suna cewa: Aminci ya tabbata a gare ku (Salamun Alaikum), wato kun kuvuta daga aibi, saboda haqurinku bisa biyayya ga Allah, da haqurinku akan xacin qaddararsa da haqurinku na barin savo. Madalla da wannan gida da ya zama makoma a gare ku. Yayin da Allah ya ambaci siffofin Muminai sai ya biye da siffofin kafirai, masu kawar da kai, ya ce: **٢٥** Waxanda suke karya alqawarin Allah bayan an qulla shi da qarfi, kuma suke yanke abin da Allah ya yi umarni da a sada shi, na zumunci, sune tsinannu, shaqiyai wanxanda ake kore su daga rahamar Allah, kuma suna da mummunan mokoma, wacce ita ce wuta. **٢٦** Allah shi yake yalwata arziki ga wanda ya ga dama, ya quntata arziki ga wanda ya ga dama cikin bayinsa. Kuma yalwata arzikin ba shi ne alamar dacewa ko soyayyar Allah ba. Hakama quntata shi ba shi ne alamar tavewa ba. Kuma kafirai sun yi farin ciki da rayuwar duniya, shi ya sa ma suka karkata zuwa gare ta, suka nutsu da ita, alhalu rayuwar duniya ba komai ba ce in an haxata da lahira face jin daxi ne, xan kaxan, mai gushewa. **٢٧** Waxanda suka kafirce wa Allah da ayoyinsa suna cewa, "ina ma da an saukar wa Annabi Muhammadu (S.A.W) wata alama, wadda ake iya ganinta, kuma zata tabbarat da gaskiyarsa". To ka ce wa masu bayar da wannan shawara – Ya kai wannan Manzo -: "Haqiqa Allah shi yake vatar da wanda ya ga dama da adalcinsa, ya shiryar da wanda ya koma zuwa gare shi ta hanyar tuba da falalarsa. Shiriya ba a hannunsu take ba ballantana su haxata da saukar da ayoyi". **٢٨** Waxanda Allah ya shiryar da su, sune waxanda suka yi imani, kuma zukatansu suna samun natsuwa da ambaton Allah, da tsarkake shi (wato faxin Subhanallah) da godiya gare shi (wato faxin Alhamdulillah), da karanta littafin Allah da sauraransa. Ku saurara! da ambaton Allah ne kaxai zukata suke samun natsuwa, kuma shi ne abin da ya dace da su.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: ١ - Kwaxaitarwa bisa aikata wasu kyawawan xabi'u, masu kai wa zuwa ga Aljanna. A cikinsu akwai: Kyautata zumunci, tsoron Allah Maxaukakin Sarki, cika alqawari, haquri, ciyarwa, tunkuxe mummuna da kyakkyawa, da kuma yin gargaxi bisa kishiyoyin waxannan. ٢ - Taskokin arziki a hannun Allah mai tsarki da xaukaka suke, kuma yalwata wa ko quntatawar arziki da Allah yake yi wa bawa, bai dace ya zama abin da zai wajabta farin ciki ko baqin ciki ba, domin hakan ba dalili bane na yarda ko fushin Allah akan bawa. ٣ - Shiriya ba dole ba ne ta kasance a rataye da saukar da ayoyin da mushirikai suka nemi a bayyanar da su ba. ٤ - Yana daga cikin tasirin Alqur'ani akan muminin bawa ya gadar masa da natsuwa cikin zuciya.

الَّذِينَ إِمَّا مُؤْمِنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَعَابٍ
 كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمُّمٌ لَتَتَلَوَّ
 عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّ
 لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلُتْ وَإِلَيْهِ مَتَابٍ
 سَيِّرَتْ بِهِ الْجَبَالُ أَوْ قُطْعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُلُّمَ بِهِ الْمَوْتَى
 بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَأْيُسْ الَّذِينَ إِمَّا نَوْأَنْ لَوْيَشَاءُ
 اللَّهُ لَهُدَى النَّاسَ حَمِيعًا وَلَا يَرَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ
 بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَقَّ يَأْتِي وَعْدُ
 اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ
 قَبْلَكَ فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخْذَتْهُمْ فَكِيفَ كَانَ
 عَقَابٌ
 أَفَمَنْ هُوَ قَاءُمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا
 لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُبْغُونَهُ وَبِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ
 يَظْهِرُ مِنَ الْقَوْلِ
 بَلْ زِينَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصَدُّوْا عَنِ
 السَّبِيلِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادِ
 لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ
 الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ اللَّهِ مِنْ وَاقِ
 ٢٩
 ٣٠
 ٣١
 ٣٢
 ٣٣
 ٣٤

⁽²⁹⁾ Kuma waxannan da suka yi imani da Allah, sannan suka yi ayyukan qwarai, waxanda zasu kusantar da su zuwa ga Allah, to suna da kyakkyawar rayuwa a lahir, da kyakkyawar makoma wadda ita ce Aljanna. ⁽³⁰⁾ Irin wannan saqo da muka aiki Manzanninmu da suka gabata da shi, zuwa ga mutanensu shine muka aike ka da shi – Ya kai wannan Manzo- zuwa ga mutanenka, don ka karanta musu Alqur'anin da muka yi maka wahayinsa. Haqiqa wannan abin da muka saukar ya isa ya yi nuni zuwa ga gaskiyarka, sai dai halin mutanenka shine suna qin wannan ayar ne, don sun kafircewa Allah mai rahama a yayin da suke saka masa abokan tarayya. Ka ce dasu – Ya kai wannan Manzo : “Allah mai rahama da kuke haxa shi da waninsa wajen bauta shi ne Ubangijina wanda babu abin bauta da gaskiya koma bayansa. Gare shi na dogara cikin dukkanin al'amurana, kuma gare shi nake komawa da tuba.

⁽³¹⁾ Da ace siffa ce daga cikin siffotin wani littafi da Allah ya saukar daga cikin littattafansa, a ce za a iya gusar da duwatsu da shi daga wurarensu, ko a tsaga qasa da shi, ta zama qoramu da idanun ruwa, ko a yi wa matattu magana da shi, su zama rayayyu, to da wannan Alqur'anin ne, da aka saukar maka – Ya kai wannan Manzo- saboda hujjarsa a bayyane take, tasirinsa mai girma ne, za su gane haka da suna da zukata masu tsorun Allah, sai dai sun yi musu da jayayya. Amma lamari gaba xaya na Allah ne, wajen saukar da mu'ujizozi da waninsu. Yanzu muminai basu sani ba, cewa da Allah ya ga damar shiryar da mutane gaba xaya, ba tare da ya saukar da wasu ayoyi

ba, da ya shiryar da su ba?. sai dai bai ga damar yin hakan ba. Waxanda suka kafirta baza su gushe ba, masifa mai tsanani tana samunsu ko ta sauka kusa da gidajensu, saboda da abin da suka aikata na kafirci da savo, har alqawarin Allah ya zo, na saukar da azaba haxaxxiya a gare su. Haqiqa Allah baya barin zartar da abin da ya yi alqawari idan lokacinsa da aka qayyade masa ya zo. ⁽³²⁾ Ba kai ne farkon Manzon da mutanensa suka qaryata shi, suka yi masa izgili ba. Lallai al'ummu a gabankink – Ya kai wannan Manzo- sun yi izgilinci ga Manzanninsu, sun qaryata su, sai nai yi wa kafiran da suka qaryata Manzanni jinkiri na talala har sai da suka yi zaton cewa ba zan halaka su ba, sannan sai na damqe su bayan jinkiri da dangogin azaba. Yaya ka ga uqubata ta kasance a gare su?. Haqiqa ta kasance uquba mai tsanani. ⁽³³⁾ Shin yan zu wanda yake tsaye bisa kiyaye arziqin halittu baki xaya, mai saka ido akan kowace rai bisa abin da take yi na aiki, kuma shi ne wanda zai saka musa akan ayyukansu, shi ya fi cancanta a bauta masa ko waxannan gumaka da basu da haqqin a bauta musu? Amma kafirai sun sanya su abokan tarayya ga Allah, saboda zalunci da qarya. To ka ce musu – Ya kai wannan Manzo-: “Ku faxa mana sunayen abokan tarayyar da kuke bautawa tare da Allah, in kun kasance masu gaskiya ne cikin da'awarku?, ko kuna ba wa Allah labarin abin da bai sani ba ne, na abokan tarayyar, ko kuna bashi labarin zanceen da ba shi da haqiqa ne? Bari dai! Shaixan ne ya qawata wa kafirai mummunah shirinsu, sai suka kafirce wa Allah, ya kuma kawar da su daga tafarki na daidai da shiriya. Kuma duk wanda Allah ya vatar da shi daga hanyar shiriya to bashi da wani mai shiryarwa da zai shiryar da shi. ⁽³⁴⁾ Suna da azaba a rayuwar duniya na abin da zai same su na kisa da kamu a wajen yaqi, a hannun muminai, kuma lallai azabar lahir wacce take jiransu ta fi tsanani da nauyi a kansu sama da azabar duniya; domin abin da ke cikinta na tsanani da zaman dindindin wanda ba ya yankewa, kuma basu da wani mai kariya da zai kare su daga azabar Allah a ranar alqiyama.

◆ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Asali dangane da kowane saukakken littafi shine cewa ya zo ne domin shiriya, ba domin saukar da mu'ujizozi ba. Wannan lamarin Allah Maxaukakin Sarki ne da yake qaddara shi a lokacin da ya ga dama ta yadda ya ga dama. 2 - lallashin Allah Maxaukakin Sarki ga Annabi (S.A.W) da sanar da shi cewa hanyoyin da mushrikai suke bi wajen qaryata shi, Annabawan da suke gabankinsa sun fuskanci irinsu. 3 - Shaixan yana kaiwa wajen vatar da wasu bayi zuwa ga ya qawata musu abin da suke aikatawa na savo da varna.

* مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَقْوِنَ بَحْرٍ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ
 أَكُلُهَا دَأِيمٌ وَظُلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ أَتَقْوَى وَعَقْبَى
 الْكَافِرِ بَيْنَ النَّارِ ٢٥ وَالَّذِينَ إِاتَّهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ
 بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بُعْضَهُ وَقُلْ إِنَّمَا
 أَمْرَتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكُ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ مَعَابٍ
٢٦ وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ هُوَاءَهُمْ بَعْدَ
 مَاجَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقِ ٢٧ وَلَقَدْ
 أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَرْجَادًا وَزِرَّةٍ وَمَا كَانَ
 لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِي بِعَايَةً إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ٢٨
 يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ وَعِنْدَهُ وَأَمْرُ الْكِتَابِ ٢٩ وَإِنْ مَا
 رِبَنَّاكَ بَعْضَ الَّذِي نَعْدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيْنَاكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَغُ
 وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ٣٠ أَوْ لَمْ يَرَقْ أَنَّا أَتَيْتَ الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا
 مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مَعِيقَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعٌ
 الْحِسَابِ ٣١ وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَنِيهِ الْمَكَرُ جُمِيعًا
 يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ لِمَنْ عَقْبَى الدَّارِ ٣٢

٣٥ Siffar Aljannar da Allah ya yi alqawarinta ga waxanda suka ji tsoronsa ta hanyar bin umarnisa da nesantar haninsa, ita ce, Qoram suna gudana a qasan gine-ginenta da bishiyoyinta, 'ya'yan itacenta dawwamammu ne, basa yankewa, savanin 'ya'yan bishiyar duniya. Kuma inuwar ta ma dawwamammiya ce, bata gushewa, bata raguwa. Wannan shi ne qarshen lamarin waxanda suka ji tsoron Allah, ta hanyar aikata umarninsa da nesantar abubuwani da ya hana. Qarshen kafirai kuwa shi ne wuta, za su shige ta, su zauna a cikinta har abada. ٣٦ Waxanda muka basu Attaura cikin Yahudawa da waxanda muka basu Injila cikin Nasara suna farin ciki da abin da aka saukar maka – Ya kai wannan Manzo- saboda daidai da ya yi da sashe cikin abin da aka saukar musu. Kuma daga cikin qungiyoyin Yahudawa da Nasara akwai waxanda suke inkarin sashe na abin da aka saukar maka, wanda bai dace da soye-soyen zukatansu ba, ko abin da suka canza a littafinsu suka juya shi. Ka ce musu - Ya kai wannan Manzo-: "Ni dai abin da Ubangijina ya umarce ni da shi, shi ne kaxai cewa in bauta masa, shi kaxai, kar in haxa shi da wani, kuma shi kaxai zan kira, kada in kira wani ba shi ba, kuma gare shi shi kaxai makomata take, da wannan ne Attaura da Injila suka zo. ٣٧ Kamar yadda muka saukar da littattafan da suka gabata da yaren mutanen da aka saukar musu, haka muka saukar maka da Alqur'ani – Ya kai wannan Manzo- a matsayinsa na zance bayyananne, mai bayyana gaskiya, da harshen larabci. Kuma wallahi in ka yarda – Ya kai wannan Manzo- ka bi son zuciyar ma'abota littafi cikin tayin da suka yi maka, na shafe abin da bai yi daidai da son zuciyarsu ba, bayan abin da ya zo maka na ilimin da Allah ya sanar da kai, to baka da wani majivinjin lamari daga wurin Allah, wanda zai jivinci lamarinka, ko mai taimako wanda zai baka agaji akan abokan gabarka, kuma baka da wani mai bayar da kariya wanda zai kare ka daga azabarsa. ٣٨ Haqiqa mun aika da Manzanni gabanki – ya kai wannan Manzo- daga cikin mutane, ba kai ba ne farau a cikin manzanni. Kuma mun sanya musu mataye da 'ya'ya kamar sauran mutane, ba mu sanya su Mala'iku ba, waxanda basa aure, basa haihuwa. Kuma kai kana cikin waxannan Manzanni wanda suke mutane masu auratayya, masu haihuwa. To don me Mushirikai suke mamakin kasancewarka haka? Kama ba zai yiwu ga wani Manzo ya zo da wata aya ba daga wurinsa face sai in Allah ne ya yi izinin ya zo da ita. Duk abin da Allah zai zartar da shi akwai littafinsa da aka ambace shi a ciki, da kuma lokaci wanda ba zai gabace shi ba, kuma ba zai yi jinkiri daga gare shi ba. ٣٩ Allah yana shafe abin da ya ga damar ya shafe shi, na alheri ko sharri, dacewa ko tavewa da sauransu, kuma yana tabbatar da abin da ya ga dama daga cikinsu, kuma Lauhul Mahfuz yana wajensa ne, shi ne makomarsu gaba xaya, duk abin da aka shafe ko aka tabbatar to yana dacewa ne da abin da yake cikin shi. ٤٠ Idan mun nuna maka – Ya kai wannan Annabi- sashen abin da muka yi musu alqawari da shi na azaba kafin mutuwarka to wannan abu ne da yake daga gare mu, ko mun xauki rayuwarka kafin mu nuna maka shi, kai dai babu abin da yake kanka face isar da abin da muka umarcka ka isar da shi, saka musu baya kanka, wannan a kanmu yake. ٤١ Shin waxannan kafirai basu ga muna rage faxin qasar kafirci da yaxa musulunci a cikinta ba, ta yadda musulmai suke buxe ta su shigar da musulunci cikinta ba? Allah shi yake yin hukunci, ya zartar da abin da ya ga dama a cikin bayinsa. Babu mai wanda ke bin bayan hukuncinsa da sokewa ko canzawa ko jujjuyawa, kuma shi Maxaukakin Sarki mai saurin hisabi ne, zai yi wa mutanen farko da na qarshe a rana xaya. ٤٢ Hakiqa al'ummun da suka gabata sun yi wa Annabawansu makirci, sun yi musu qualle-quolle, sun qaryata abin da suka zo da shi, amma mai suka iya yi wa Manzanni da waxannan shiryey shiryen nasu? Babu komai! saboda shirin da yake ci, shi ne shirin Allah, banda na waninsa, kamar yadda Allah mai tsarki shi ne wanda ya san abin da yake cikin zukatansu, kuma zai saka musu a kai, a lokacin zasu san yadda suka kasance masu kuskure, wajen rashin imani da Allah, da kuma yadda muminai suka kasance akan daidai, sai suka rabauta da Aljanna da kyakkyawar makoma a sakamakon haka.

◆ **Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:** 1 - Kwaxaitarwa dangane da Aljanna ta hanyar bayanin siffofinta, na gudanar qoram da dawwamar arziki da inuwa a cikinta. 2 - Haxarin bin son zuciyar bayan zuwan ilimi, da bayanin cewa hakan yana daga cikin abubuwani da suke jawo azabar Allah. 3 - Bayanin cewa Manzanni mutane ne, suna da mata da zuriya, kuma cewa Annabinmu (S.A.W) ba farau bane a cikinsu, hakiqa ya kasance irinsu ne cikin waxannan siffofin.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا
يَسْتَعِينُ وَيَتَنَزَّهُ كُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ

سُورَةُ إِبْرَاهِيمَ

سُورَةُ إِبْرَاهِيمَ

سُورَةُ إِبْرَاهِيمَ
الرَّ كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلْمَةِ
إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صَرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ
اللَّهُ الَّذِي لَهُ وَمَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ
لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ
الَّذِينَ يَسْتَحْبُونَ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوْجَانًا أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ
وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمَهُ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ
فَيُضْنِلُ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِعَايَتِنَا أَنْ أَخْرِجْ
قَوْمَكَ مِنَ الظُّلْمَةِ إِلَى النُّورِ وَذَكَرْهُمْ بِأَيْتِنَا
اللَّهُ أَنْتَ فِي ذَلِكَ لَآيَتٍ لِكُلِّ صَبَارٍ شَكُورٍ

yake da mulkin abin da yake qassai, don haka shine kaxai ya cancanta a bauta masa, kar a haxa shi da wani cikin halittarsa. Waxanda suka kafirce masa zasu gamu da azaba mai tsanani.

٤٦ Waxanda suka kafirce suna fifita rayuwar duniya da abin da ke cikinta na jin daxi mai gushewa akan lahirda abin da ke cikinta na jin daxi mai xorewa, kuma suna kawar da mutane daga bin tafarkin Allah, suna neman karkacewa daga hanyar Allah da vata ta, da barin daidaita a kan gaskiya, don kada wani ya bi wannan hanya, masu waxannan siffofin suna cikin vata wanda yayi nisan gaske daga gaskiya da daidai.

٤٧ Bamu tava aiko wani Manzo ba, face sai yana magana ne da harshen mutanensa, don fahimtar abin da ya zo da shi daga wurin Allah ya yi musu sauki. Bamu turo shi ba domin ya tilasta su kan su yi imani da Allah ba, Allah shi ne yake vatar da wanda ya ga dama da adalcinsa, ya kuma datar da wanda ya ga dama zuwa ga shiriya da falalarsa, kuma shi ne Mabuwayi wanda babu mai yin galaba a kansa, Mai cikkakken hikima cikin halittarsa da gudanarwarsa.

٤٨ Haqqa mun aiki Annabi Musa (A.S), mun qarfafa shi da ayoyi masu tabbatar da gaskiyarsa, da cewa shi Manzo ne daga Ubangijinsa, kuma mun yi masa umarni da ya fitar da mutanensa daga kafirci da jahilci zuwa imani da ilimi, kuma mun umarce shi ya tunatar dasu ranakun Allah waxanda ya yi musu ni'ima a cikinsu. Haqqa a cikin waxancan ranakun akwai dalilai bayyanannu bisa kaxaita Allah da girman ikonsa da ni'imarsa ga muminai. Kuma wannan shi ne abin da masu haquri suke amfana da shi, da masu gode wa ni'imomin Allah da baiwarsa a koyaushe.

◆ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Xaya daga cikin manufotin saukar da Alqur'ani shine don a tsamar da mutane daga duhun qarya zuwa hasken gaskiya. 2 - Ana turo Manzanni ne da harshen mutanensu da yarensu, domin hakan shi yafi kaiwa matuqa wajen sa a fahimce su, kuma sai saqonsu ya fi saurin samun karvuwa da aiki da shi. 3 - Aikin Manzanni ya taqaita ne akan shiryar da mutane da yi musu jagoranci wajen fitar da su daga duhu zuwa haske.

٤٣ Waxanda suka kafirta suna cewa kai – Annabi Muhammadu -ba ba Allah ba ne ya aiko ka. To ka ce musu –: “Allah ya isa shaida tsakanina da ku, akan cewa lallai ni xan aiken Ubangijina ne zuwa gareku, hakanan ma duk wanda yake da wani ilimi na littattafan sama, waxanda siffata ta zo a cikinsu ya shaida da haka. Kuma duk wanda Allah ya zama masa shaida bisa gaskiyar shi to qaryatawar duk wanda ya qaryata shi ba zai cutar da shi ba.

Suratu Ibrahim

An Saukar Da Ita A Makkah

Daga Manufotin Surar:

Bayanin aikin Manzanni da kwaxayinsu na fitar da mutane daga duhun shirka zuwa hasken tauhidi, a yakin da mutanensu suka bijire musu, domin tabbatar da digadigan Annabi (S.A.W) da yi wa azzaluman alqawarin azaba.

Tafsir:

٤٤ Alif Laam Raa: bayani ya gabata a kan ire-iren waxannan haruffa a farkon Suratul Baqara. Wannan Alqur'anin littafi ne da muka saukar da shi zuwa gareka – Ya kai wannan Manzodomin ka fitar da mutane daga kafirci da jahilci zuwa imani da ilimi da shiriya, kuma zuwa ga addinin musulunci, wanda shi ne tafarkin Allah Mabuwayin da babu wanda yake yin galaba a kansa, wanda ake gode masa a kowane hali.

٤٥ Allah shi ne shi kaxai wanda yake da mulkin abin da yake sammai, kuma shi ne kaxai ne wanda

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ أَذْكُرُ وَأَنْعَمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
إِذْ أَبْحَدُكُمْ مِنْ إِلَيْ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ
وَيُذْبِحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي
ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ۝ وَإِذْ تَأْذَنَ رَبُّكُمْ
لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي
لَشَدِيدٌ ۝ وَقَالَ مُوسَى إِنْ تَكْفُرُوا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي
الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغِيْ حَمِيدٌ ۝ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبْوًا
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمٌ نُوحٌ وَعَادٍ وَثَمُودٍ وَالَّذِينَ
مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ
يَأْلِبِينَ فَرَدُوا أَيْدِيهِمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا
بِمَا أَرْسَلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا دَعَوْنَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ۝
* قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَأَطْرَأْتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
يَدْعُوكُمْ لِيغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤْخِرُكُمْ إِلَى أَجَلٍ
مُسْمَى قَالُوا إِنَّا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصْدُونَا
عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ إِبْرَاهِيمَ وَأَنَا فَآتُنَا إِسْلَاطُنِ مُبِينٌ ۝

49 Ka tuna – Ya kai wannan Manzo - yayin da Annabi Musa (A.S) ya bi umarnin Ubangijinsa, ya ce wa mutanensa Bani Isra'il, yana tunatar da su ni'momin Allah a kansu: "Ya ku mutanena, ku tuna ni'mar Allah a kanku, yayin da ya tserar da ku daga mutanen Fir'auna, ya kuvutar da ku daga azabarsu, lokacin da suke xanxana muku mummunar azaba, yayin da suke yanka 'ya'yanku maza, don kar a haifi wanda zai mamaye mulkin Fir'auna a cikinku, suna barin 'yayanku mata a raye domin su qasqantar da su, su wulaqanta su. A cikin waxannan ayyuka nasu akwai jarrabawa babba a gareku bisa haquri, sai Allah ya saka muku saboda haqurinku a kan wannan jarrabawa, ta hanyar kuvutar da ku daga azabar mutanen Fir'auna".

50 Annabi Musa (A.S) ya ce musu: "Ku tuna lokacin da Ubangijinku ya shelanta muku cewa: "Wallahi idan har kun gode wa Allah, bisa ni'imomin da ya yi muku, kamar ni'imomin da aka ambata, to lallai zai yi muku qari cikin ni'marsa da falalarsa. Kuma wallahi in har kun butulce wa ni'imominsa a kanku, baku gode masa ba, to lallai azabarsa tana da tsanani ga duk mai yin butulcewa ni'marsa, baya gode masa".

51 Annabi Musa (A.S) ya ce wa mutanensa: "Ya ku mutanena, inda zaku kafirce, sannan duk mutanen duniya ma su kafirce, tare da ku, to cutarwar kafircin zai koma kanku ne, saboda Allah Mawadaci ne, wanda ya cancanta a gode masa, imanin muminai baya amfanarsa, haka kafircin kafirai baya cutar da shi".

52 Shin – Yaku kafirai- labarin halaka al'ummu masu qaryata Manzanni a gabanku - irin mutanen Annabi Nuhu (A.S) da Adawa mutanen Annabi Hudu (A.S), da Samudawa, mutanen Annabi Salihu (A.S) da al'ummun da suka zo a bayansu, masu yawan gaske, waxanda babu wanda zai iya qidaya adadinsu sai Allah, labarinsu bai zo muku bane? Manzanninsu sun zo musu da dalilai bayyanannu, sai suka xora hannayensu akan bakunansu, suna cizon 'yan 'yatsunsu saboda fushi da Manzannin, kuma suka ce da Manzannin nasu: "Lallai mu, mun kafirce wa abin da aka turoku da shi, kuma lallai mu, muna cikin shakka akan abin da kuke kiramu zuwa gare shi".

53 Sai Manzanninsu suka mayar musu da martani, suka ce da su: "Shin har ma akwai wata shakka ne dangane da kaxaita Allahi da bauta, alhali shi ne Mahalliccin sammai da qassai, kuma wanda ya samar da su ba tare da wani samfuri da ya gabata ba?!. Yana kiranku zuwa ga yin imani da shi domin ya kankare muku zunubbantu da suka gabata, kuma yana jinkirta muku zuwa lokacin da zaku cika ajalinku da aka qayyade muku, cikin rayuwarku ta duniya". Sai mutanensu suka ce musu: "Ku fa, ba kowa bane face mutane irinmu, baku da wani fifiko a kanmu, kawai kuna son ku kawar da mu ne daga bautar abin da iyayenmu suka kasance suna bauta musu. Don haka ku kawo mana hujja bayyananniya da zata tabbar da gaskiyarku cikin abin da kuke da'awarsa na cewa ku Manzannin Allah ne zuwa garemu".

❖ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwar:

- 1 - Yana daga cikin hanyoyin da'awa, a tunatar da waxanda ake kira ni'imomin da Allah ya yi musu, musamman ma in haka yana da 'alaqa da wata ni'ima babba, irin nasara akan abokin gaba ko kuvutarwa daga gare shi.
- 2 - Yana daga cikin falalar Allah, alqawarinsa da ya yi wa bayinsa na cewa zai saka musu bisa godiya da qarin ni'ima a gare su, sannan a gefe guda kuma azabarsa tana da tsanani ga wanda ya yi masa butulci bisa ni'marsa.
- 3 - Kafircin bayi baya cutar da Allah ko kaxan, kamar yadda imaninsu baya qara masa komai, domin shi Mawadaci ne, kuma abin godiya ne a karan kansa.

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مُّشَكِّرٌ كُمْ وَلَذِكْنَ اللَّهَ يَمْنُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَنٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلِيَتَوَكَّلَ كُلُّ الْمُؤْمِنُونَ ۖ ۝ وَمَا كَانَ أَنَّا آتَيْنَا نَوْكَلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَنَا سُبُّلَنَا وَلَنْصِرَنَّ عَلَى مَاءَ اذْيَتْمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلِيَتَوَكَّلَ الْمُتَوَكِّلُونَ ۝ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتُعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنَهِلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ۝ وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ۝ وَاسْتَقْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَارٍ عَنِيدِ ۝ مِنْ وَرَآئِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءِ صَدِيدِ ۝ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكُادُ يُسْيِغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَآئِهِ عَذَابٌ غَلِظٌ ۝ مُّشَلُّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَلُهُمْ كَرَمَادٍ أَشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلْلُ الْبَعِيدُ ۝

ambata na halaka kafirai masu qaryata Manzanni, da zaunar da Manzanni da muminai a bayan qasa bayan halaka su xin, zai kasance ga duk wanda ya halarto girman Allah ne, sanin yana kallonsa, kuma ya ji tsoron gargaxin azabarsa. ۝ Manzanni suka roqi Ubangijinsu ya basu nasara a kan abokan gabarsu, shi kuma duk wani mai girman kai, mai qin bin gaskiya bayan bayyanarta ya tave.

۝ A gaban wannan mai girman kai akwai wutar jahannama ranar alqiyama, tana jiransa, kuma za a shayar da shi a cikinta da gyambon 'yan wuta wanda yake kwarara daga jikinsu, ba zai qosar masa da ishirwa ba, ba zai gushe ba ana masa azaba da ishirwa da sauran azabobi.

۝ Zai yi ta qoqarin shansa karo bayan karo, amma saboda tsanani xacinsa da zafinsa da warinsa ba zai iya haxiye shi ba, kuma mutuwa zata zo masa ta kowane vangare, saboda tsananin abin da yake xanxana na azaba, amma ba zai mutu ba ballantana ya huta. A'a! zai tabbata a raye, yana shan azaba. Kuma a gabansa akwai wata azaba mai tsanani, tana jiran shi.

۝ Misalin abin da kafirai suke gabatarwa na aikin alheri, kamar sadaka da kyautatawa da jinqan mai rauni, kamar toka ce da iska ta yi mata tsanani a wata rana mai tsananin guguwa, sai ta xauke ta da qarfi, ta rarraba ta a ko'ina har babu wani alamarta da ta yi saura. To haka ayyukan kafirai suke, guguwan kafirci tana tafiyar da su, ba zasu amfani ma'abotansu a ranar alqiyama ba. Wancan aikin da ba a kafa shi akan imani ba, shi ne vata mai nisa daga hanyar gaskiya.

❖ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

- 1 - Lallai Annabawa da Manzanni mutane ne daga cikin 'yan Adam, sai dai Allah Maxaukaki ya fifita su da karvar saqo, ya keve su da shi a tsakanin 'yan Adam.
- 2 - Ya dace ga mai da'awa wanda yake son kawo gyara ya yi tsammanin cewa akwai wahalhalu masu yawa da za su fuskance shi, kuma a cikinsu akwai kora da cutarwa da magana ko da aiki.
- 3 - Masu da'awa da masu nagarta an yi musu alqawarin nasara da tabbatuwa a bayan qasa.
- 4 - Bayanin vacin kyawawan ayyukan kafirai da rashin la'akari dasu a sanadiyyar kafircinsu.

۝ Manzanninsu sai suka mayar musu da martani suka ce: "Mu ba kowa bane face mutane irinku, ba ma inkarin kamancecceniya daku a cikin wannan, sai dai wannan kamancecceniyar ba ta lizimta kamancecceniya a cikin komai, domin Allah yana bayar da kevantattar ni'ima ga wanda ya ga dama cikin bayinsa, sai ya zave su a matsayin Manzanni zuwa ga mutane, kuma ba zai yiwu mu taho muku da abin da kuka nema na hujja ba sai da ganin damar Allah. Saboda zuwa da hujja ba abu ne wanda ke qarqashin ikonmu ba. 'A'a, Allah, shi ne kaxai mai iko bisa hakan, kuma a gare shi kaxai muminai suke dogara akan dukkanin lamurransu".

۝ Wane abu ne, ko wane uzuri ne zai kange mu daga dogaro ga Allah? Alhali ya shiryar damu zuwa mafi daidaiton tafarki, mafi bayyana. Wallahi zamu yi haquri bisa cutarwarku a garemu da qaryatawa da izgilanci. Kuma da Allah shi kaxai ne masu tawakkali suke dogara a cikin dukkanin lamarinsu".

۝ Waxanda suka kafirta cikin mutanen Annabawan nan yayin da suka gaza wajen jayayya da Manzanninsu sai suka ce: "Wallahi zamu fitar daku daga qasarmu ko ku bar addininku, ku karvi addininmu. Sai Allah ya yi wa Manzannin wahayi na tabbatar da su, cewa: "Wallahi sai mun halaka azzalumai waxanda suka kafirce wa Allah da Manzanninsa".

۝ Kuma tabbas sai mun zaunar daku – Ya ku Manzanni da waxanda suka bi ku- a bayan qasa bayan mun halaka su. Wannan abin da aka

أَمَّرَأَتَ اللَّهَ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنْ يَشَاءُ
يُذْهِبُكُمْ وَيَأْتِ بِخَلَقٍ جَدِيدٍ ٦٣ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ
وَبَرَزَوْلِ اللَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ أَضْعَفْنَا لِلَّذِينَ أَسْتَكْبَرُوا
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَاعَاهُلٌ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ
مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْهَدَنَا اللَّهُ لَهَدَنَا سَوَاءٌ عَلَيْنَا
أَجْرَيْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ ٦٤ وَقَالَ الشَّيْطَانُ لِمَا
قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ
فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا
أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَأَسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُومُونِي وَلَوْمُوا نُفْسَكُمْ
مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخٍ إِنِّي كَفَرْتُ
بِمَا آشَرْتُكُمُونَ مِنْ قَبْلٍ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ٦٥ وَادْخِلْ أَلَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَرُ خَلِيلِينَ فِيهَا يَادِنَ رَبِّهِمْ تَحِيَّهُمْ
فِيهَا سَلَمٌ ٦٦ الْمُرْتَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً
كَشْجَرَةً طَيِّبَةً أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ٦٧

٦٢ Shin baka sani ba – Ya kai mutum- cewa Allah ya halicci sammai da qassai da gaskiya ne, bai halicce su kara zube ba, in da ya ga daman tafiyar da ku- Ya ku mutane - ya kawo wata halitta ta daban, wadda zata yi masa bauta da biyayya a madadinku, da ya tafiyar daku, ya kawo wata halittar da zata bauta masa, ta yi masa biyayya. Wannan kuma abu ne mai sauiki a gare shi.

٦٣ Halaka ku da kawo wata halittar koma bayanku, ba abu ne wanda zai gagare shi ba, saboda shi mai iko ne akan komai, babu abin da zai gagare shi.

٦٤ Halittu sun fito daga qaburburansu zuwa ga Allah a ranar alqiyama, sai mabiya masu rauni suka ce wa manya shugabanni: “Lallai mu, mun kasance mabiyanku ne –ya ku shugabanni- munab bin umarninku, muna hanuwa da haninku, shin zaku iya tunkuxa mana wani abu na azabar Allah?”. Sai Shugabannin manya su ce: “Da Allah ya yi mana dace zuwa ga shiriya, da mun shiryar daku zuwa gare ta, kuma da mun tsira gaba xaya daga azabarsa, amma sai ya vatar da mu, muma muka vatar da ku, daidai yake a garemu da ku, mu kasa haqurin xaukar azaba, ko mu yi hakuri, bamu da wurin gudu daga wannan azaba”.

٦٥ Yayin da 'yan Aljannah suka shiga Aljannah, 'yan wuta ma suka shiga wuta, sai Iblis ya ce: “Haqiqa Allah ya yi muku alqawari na gaskiya, kuma ya cika muku alqawarin sa. Ni kuma na yi muku alqawari na qarya, kuma ban cika muku abin da na yi muku alqawarin ba. Kuma bani da wani qarfi da zan tilasta ku da shi a duniya kan ku yi kafirci da vata, kawai dai na kira ku ne zuwa ga kafirci, na qawata muku savo, sai kuka yi gaggawar biyayya a gare ni, don haka kar ku zarge ni bisa abin da ya faru da ku na vata, ku zargi kawunanku, don sune suka fi cancanta da zargi, ba zan iya taimakon ku in kawar muku da azaba ba, ku ma ba zaku iya taimakona ku kawar min da ita ba. Lallai ni na kafirce wa sanya ni abokin tarayya ga Alah cikin bauta. Lallai azzalumai –waxanda suke shirka ga Allah a duniya da kafirce masa- suna da azaba mai raxaxi wadda take jiransu a ranar alqiyama”. Yayin da Allah ya ambaci makoman kafirai a ranar lahir, domin ya tsoratar daga gare ta. Sai ya ambaci makoman muminai domin ya kwaxaitar zuwa gare ta, ya ce:

٦٦ Savanin makomar azzalumai an shigar da waxanda suka yi imani, suka yi ayyuka nagari a cikin Aljannatai, waxanda qoram suke gudana a qarqashin gine ginensu da bishiyoyinsu, zasu zauna a cikinsu har abada, da izinin Ubangijinsu da ikonsa, sashensu zasu dinga miqa gaisuwa ga sashe, Mala'iku ma zasu miqa musu gaisuwa, kuma Ubangijinsu Maxaukakin sarki ma zai gaishe su da sallama.

٦٧ Shin baka sani ba – Ya kai wannan manzo - yadda Allah ya buga misalin kalmar tauhidi, wadda ita ce: La Ilaha illal lahu, yayin da ya kamanta ta da kyakkyawar bishiya, wato bishiyar dabino, tushenta yana cikin qasa, tana shan ruwa da jiiyoyinta, kuma reshenta ya xaga sama, yana shan rava, yana shaqar iska mai daxi.

✿ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

- 1 - Bayanin mummunan qarshen mai biyayya da wanda aka yi wa biyayya in sun yi haxu akan vata.
- 2 - Bayanin cewa Shaixan shi ne mafi girman abokin gaba ga 'yan Adam, kuma shi maqaryaci ne, tavavve, mai rauni, baya mallakar komai ga kansa, ko ga mabiyansa a ranar alqiyama.
- 3 - Iqrarin Iblis da cewa alqawarin Allah Maxaukaki shi ne gaskiya, da kuma cewa alqawarin Shaixan tsagoron qarya ne kawai.
- 4 - Kamanta kalmar tauhidi da bishiya mai kyan 'ya'ya, mai tsayin rassa, mai tabbataccen tushe.

تُؤْتَىٰ أُكُلَّهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ
 لِلَّنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ٦٨ وَمَثُلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ
 كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ أَجْتَسَتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ
 قَرَارٍ ٦٩ يُشَدُّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الشَّابِطِ فِي الْحَيَاةِ
 الْدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضْلِلُ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ
 مَا يَشَاءُ ٧٠* الْمَرْتَإِ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفَّرًا
 وَأَحْلَوْا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ٧١ جَهَنَّمَ يَصْلُوْنَهَا وَبِئْسَ
 الْقَرَارُ ٧٢ وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضْلُوْا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ
 تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ٧٣ قُلْ لِعَبَادِي الَّذِينَ
 ءَامَنُوا يُقْيِمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَهُمْ سِرَّاً وَعَلَانِيةً
 مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا يَعْلَمُ فِيهِ وَلَا خَلَلٌ ٧٤ اللَّهُ الَّذِي
 خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ
 بِهِ مِنَ الْثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلُكَ لِتَجْرِيَ
 فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ٧٥ وَسَخَّرَ لَكُمُ
 الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَأْبِيْنَ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَيَّلَ وَالنَّهَارَ ٧٦

٦٨ Wannan kyakkyawar bishiya tana bayar da kyawawan 'ya'yanta a kowane lokaci da umarnin Ubangijinta. Allah yana bugawa mutane misali domin su wa'azantu.

٦٩ Kuma misalin kalmar shirka mummuna, shi ne kamar mummunan bishiya, ita ce bishiyar guna, wadda aka tunbuqe ta daga asalinta, bata da matabbata a qasa, kuma bata xagawa sama, sai ta mutu, iska ta watsa ta, don haka qarshen kalmar kafirci shi ne gushewa, kuma ma'abocinta aikinsa nagari baya hawa sama zuwa wurin Allah.

٧٠ Allah yana tabbatar da muminai akan kalmar tauhidi a rayuwar duniya, har su mutu suna kan imani, haka nan a barzahu cikin qaburburansu, yayin da za a yi musu tambaya, haka kuma zai tabbatar da su a ranar alqiyama. Kuma Allah zai vatar da azzalumai, masu yin shirka da Allah da kafirce masa, zai vatar da su daga tafarkin shiriya. Allah yana yin abin da ya ga dama na vatar da wanda ya ga daman vatar da shi da adalcinsa, ya shiryar da wanda ya ga damar shiryar da shi, da falalarsa. Babu wanda zai iya tilasta shi, Maxaukakin Sarki.

٧١ Haqqa ka ga halin waxanda suka kafirce wa Allah da Manzonsa cikin Quraishawa a lokacin da suka canza ni'imar da Allah ya yi musu ta aminci a cikin Harami da aiko da Annabi Muhammad (S.A.W) a cikinsu, suka canza wannan duka da kafirce wa ni'imarsa, yayin da suka qaryata abin da ya zo musu da shi daga wajen Ubangijinsa. Kuma suka jawo mutanensu, waxanda suka yi musu biyayya cikin kafirci, zuwa gidan halaka.

٧٢ Gidan halakar shi ne, Jahannama, za su shige ta, za su qwanqwaxi zafinta. Tir da wannan matabbatar tasu.

٧٣ Mushirikai sun saka wa Allah kishiyoyi da abokan tarayya don su vatar da duk wanda ya bi su daga tafarkin Allah, bayan su sun vata daga gare ta. Ka ce musu – Ya kai wannan Manzo :- “Ku ji daxi da abin da kuke kai na sha'awa da yaxa shubuho'i a wannan rayuwa ta duniya. Makomarku a ranar lahiru zuwa wuta ce, baku da wata makoma sai ita”.

٧٤ Ya kai wannan Manzo, ka ce wa muminai: “Ya ku muminai, ku tsayar da sallah a cikakkiyar siffa, ku ciyar daga abin da muka azurta ku da shi, ciyarwa ta wajibi da mustahabbi, a voye don tsoron riya, da a bayyane don wasunku su yi koyi daku, tun kafin zuwan ranar da babu ciniki a cikinta, babu fansa, ballantana a fanshi kai daga azabar Allah, babu abokantaka ballantana aboki ya ceci abokinsa.

٧٥ Allah shi ne wanda ya qirqiri Sammai da qassai ba tare da wani samfuri da ya gabata ba, kuma ya saukar da ruwa daga sama, ya tsirar da dangogin kayan marmari, da wannan ruwan da aka saukar gare ku - Ya ku mutane-. Allah ya hore muku da jiragen ruwa suna gudana akan ruwan teku da ikonsa, kuma ya hore muku qoram don ku sha daga gare su, ku shayar da dabbobinku da shuke-shukenu.

٧٦ Kuma ya hore muku rana da wata suna gudana, basa yankewa, ya kuma hore muku dare da rana, suna bibiyar juna, Dare don ku yi barci ku huta, rana kuma don nishaxinku da ayyukanku.

❖ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa:

1 - Kamanta kalmar kafirci da bishiyar Guna mai gushewa, wacce xagawa sama, bata tsirar da wani abu mai kyau, kuma bata wanzuwa.

2 - Alaqa tsakanin umarni da sallah da bayar da zakkah tare da ambaton lahiru, shi ne a cikin hakan akwai sanar da cewa su biyun suna cikin abubuwan da ake samun tsira dasu a ranar.

3 - Lissafo wasu daga cikin manyan ni'imomi, dalili ne da yake nuna girman kafircin wasu daga 'ya'yan Adam da jayayyarsu da ni'imomin Allah .

وَإَتَنَكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعْدُوا نِعْمَتَ اللَّهِ
لَا تُخْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَنَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ٧٤ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمَ
رَبِّيْ أَجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ ءَامِنًا وَآجْنَبِيْ وَبَنِيْ أَنْ نَعْبُدَ
الْأَصْنَامَ ٧٥ رَبِّيْ إِنَّهُنَّ أَضْلَلَنَ كَتَبْرَأَ مِنَ النَّاسِ فَمَنْ
تَعْنِي فَإِنَّهُ وَمَنِيْ وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ عَفُورٌ حِيمٌ ٧٦ بَنِيْ
إِنِيْ أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيْتِيْ بُوَادِعَيْرِيْ ذِي زَرْعِ عِنْدَ بَيْتِكَ
الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْعَدَةَ مِنَ النَّاسِ
تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَأَرْرُقْهُمْ مِنَ الشَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ
رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا لَخْفَى وَمَا نُعْلَمُ بُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ
مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ٧٧ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبِيرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّيْ لَسَمِيعٌ
الْدُّعَاءِ ٧٨ رَبِّيْ أَجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةَ وَمِنْ ذُرِّيْتِيْ رَبَّنَا
وَرَقَبَلَ دُعَاءَ ٧٩ رَبَّنَا أَغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ
يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ٨٠ وَلَا تَحْسَبَنَ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ
الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُوَخْرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشَخَّصُ فِيهِ الْأَبْصَرُ ٨١

77 Kuma ya baku daga dukkan abin da kuka nema daga wurinsa, da abin da baku nema ba. In da zaku qirga ni'imomin Allah da baza ku iya qididdige su ba, saboda yawansu. Abin da aka ambata muku kawai misalai ne nasu. Lallai mutum mai tsananin zaluntar kansa ne, mai tsananin butulci ne ga ni'imomin Allah mai girma da xaukaka.

78 Ka tuna – ya kai wannan Manzo- yayin da Annabi Ibrahim (S.A.W) ya ce, bayan ya zaunar da xansa Annabi Isma'il (A.S) da mahaifiyarsa Hajara a kwarin garin Makkah, ya ce: “Ya Ubangij na, ka sanya wannan gari ya zama mai aminci, ba a zubar da jini a cikinsa, ba a zaluntar kowa a cikinsa, kuma ka nesantar da ni da 'ya'yana daga bautar gumaka”.

79 “Ya Ubangijina, Lallai gumaka sun vatar da da yawa daga cikin mutane, yayin da suka zaci cewa zasu yi musu ceto, sai suka fitunu da su, suka bauta musu koma bayan Allah. Duk wanda ya yi min biyayya cikin mutane akan kaxaita Allah da yi masa biyayya to yana ciki masoyana, mabiyana, kuma duk wanda ya sava mini, bai yi mini biyayya cikin kaxaita Allah da biyayya a gare shi ba, to lallai – Ya Ubangijina- kai ne mai yawan gafarta zunuban wanda ka ga damar ka gafarta masa ne, kuma mai jinqai ne a gare su”.

80 “Ya Ubangijinmu, lallai ni na zaunar da sashe daga cikin surriyata, su ne xana Annabi Isma'il (A.S) da 'ya'yansa a wani kwari (shi ne garin Makkah) wanda babu tsiro, babu ruwa a cikinsa, kusa da xakinka mai alfarma, Ya Ubangiinmu na

zaunar dasu a gefensa ne, domin su tsayar da sallah a cikinsa, Ya Ubangiji ka sanya zukatan mutane su karkata zuwa gare su, da wannan gari, kuma ka azurta su da 'ya'yan itatuwa, domin su gode maka akan ni'imarka a gare su”.

81 Ya Ubangiinmu, Lallai ka san duk abin da muke voyewa, da duk abin da muke bayyanawa, babu abin da yake vuyar maka - Ya Allah - a sama ko a qasa, face ka san shi, babu abin da yake vuya a gare ka na buqatunmu, da buqatuwarmu zuwa gare ka. 82 “Dukkanin godiya da yabo sun tabbata ga Allah tsarki ya tabbata a gare shi, wanda ya amsa addu'ata ta ya yi min kyauta daga cikin bayinsa nagartattu, kuma ya bani, duk da girman shekaruna, ya bani Annabi Isma'il (A.S) daga Hajara, da Annabi Is'haq (A.S) daga Saratu. Haqiqa Ubangijina tsarki ya tabbata a gare shi, mai yawan amsa kiran wanda ya kira shi ne”.

83 “Ya Ubangijina ka sani in zama mai tsayar da sallah akan cikakkiyar sifa, kuma ka sanya surriyata cikin masu tsayar da ita. Ya Ubangijina, ka amsa addu'ata, ka sanyata ta zama karvavviya a gare ka”.

84 Ya Ubangijina, ka gafarta mini zunubaina, ka gafartawa iyayena biyu zunubansu (Ya yi wannan addu'ar ne kafin ya san cewa babansa maqiyin Allah ne, lokacin da ya bayyana gare shi cewa maqiyin Allah ne sai ya rabu da shi), kuma ka gafarta wa muminai zunubansu a ranar da mutane zasu tsaya domin a yi musu hisabi a gabon Ubangijinsu”. 85 Ya kai wannan Manzo, kar ka yi zaton don Allah ya jinkirta azabtar da azzalumai, cewa ya rafkana ne daga abin da azzalumai suke aikatawa, na qaryatawa da kawar da mutane daga tafarkin Allah da sauransu. 'A'a! Yana sane da hakan, babu abin da yake vuya a gare shi, kawai yana jinkirta yi musu azaba ne zuwa ranar alqiyama, ranar da idanuwa suke kafewa sama soboda tsananin abin da suka gani na tsoro.

Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Bayanin fifikon garin Makka wanda Annabi Ibrahim (A.S) ya yi masa addu'a. 2 - Duk irin matsayin da mutum ya taka wajen bin Allah da bauta masa, to ya dace ya ji wa kansa da surriyarsa tsoron shirka babba da qarama. 3 - Addu'ar Annabi Ibrahim (A.S) tana nuna cewa, shi bawa duk yadda sha'aninsa ya xaukaka to zai dauwama yana mai buqatwa zuwa ga Allah, mai neman buqata a gare shi. 4 - Yana daga cikin hanyoyin tarbiyya, A yi wa 'ya'ya addu'a su zama nagari, masu kyakkyawar aqida, da dacewa wajen tsayar da ayyukan addini.

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِينَ رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ
 وَأَفْعَدُهُمْ هَوَاءٌ ۝ وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ
 فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا بَنَآ أَخْرَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نُحْبَطْ
 دَعْوَاتَكُو وَنَتَّبِعُ الرُّسُلَ أَوْ لَمْ تَكُونُوا أَقْسَمُتُمْ مِنْ قَبْلِ
 مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ۝ وَسَكَنْتُمْ فِي مَسِكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا
 أَنفُسُهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلَنَا بِهِمْ وَضَرَبَنَا لَكُمْ
 الْأَمْثَالَ ۝ وَقَدْ مَكَرُوا مَكَرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكَرُهُمْ
 وَإِنْ كَانَ مَكَرُهُمْ لَتَرْوَلِ مِنْهُ الْجِبَالُ ۝ فَلَا
 تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفًا وَعَدِيهِ رُسُلُهُ وَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
 ذُو أَنْتِقامٍ ۝ يَوْمَ تَبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ
 وَبَرْزُولِ اللَّهِ الْوَحِيدِ الْقَهَّارِ ۝ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَ إِذِ
 مُقْرَنَّبِنَ فِي الْأَصْفَادِ ۝ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرَانٍ وَرَغْشَى
 وَجُوهُهُمُ الْنَّارُ ۝ لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ
 إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝ هَذَا بَلَغُ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا يَوْمَ
 وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَحْدَهُ وَلِيَذَكَّرُ أَفْلُو الْأَلْبَابِ ۝

^{٨٦} Yayin da mutane zasu tashi daga qaburburansu, suna gaggawa zuwa amsa kiran mai kira, sun xaga kawunansu suna kallon sama don tsoro, idanuwansu baza su dawo ba, zasu tsaya a haka, saboda tsananin tsoron abin da suke gani, zukatansu kuma babu komai a cikinsu, basa fahimtar komai saboda tsoron abin da suke gani.

^{٨٧} Ya kai wannan Manzo, ka tsorotar da al'ummarka azabar Allah ranar alqiyama. A ranar da Waxanda suka zalunci kawunansu ta hanyar aikata kafirci da shirka za su ce: "Ya Ubangijinmu, ka dakata mana, ka jinkirta mana azaba, ka mayar da mu duniya zuwa wani xan lokaci kaxan, zamu yi imani da kai, zamu yi biyayya ga Manzanninka da ka turo mana". Sai a basu amsa cikin tsawa: "Ashe ba kun rantse a duniya ba, cewa ku babu wata qaura da zaku yi daga rayuwar duniya zuwa lahirba, kun faxi haka, kuma masu inkarin tashi bayan mutuwa?!

^{٨٨} Kuka zauna a inda al'ummun da suka gabata, waxanda suka zalunci kansu da kafircewa Allah suka zauna, kamar mutanen Annabi Hud, da mutanen Annabi Salihu. Kuma ya bayyana a gare ku irin abin da muka afka musu na halaka. Mun buga muku misalai a littafin Allah don ku wa'azantu, amma baku wa'azantu ba.

^{٨٩} Waxannan da suka zauna a wuraren da azzaluman al'ummun nan suka zauna, sun shirya makirci don kasha Manzon Allah Muhammad (S.A.W) da gamawa da da'awarsa, sai dai Allah ya san abin da suke shirya, babu abin da yake vuya a gare shi, kuma shirye-shiryensu masu

rauni ne, baza su iya gusar da dutse ko waninsa daga wurinsa ba, saboda rauninsu, savanin abin da Allah ya shirya na warware makircinsu. ^{٩٠} Don haka - Ya kai wannan Manzo - kar ka yi zaton cewa, Allah wanda ya yi wa Manzanninsa alqawarin nasara da bayyana addini, mai sava alqawarinisa da ya yi wa Manzanninsa ne. Haqiqa Allah Mabuwayi ne, babu wani abin da zai rinjaye shi, kuma da sannu zai xaukaka waliyyansa, kuma Allah mai tsananin xaukan fansa ne akan maqiyansa da maqiyen Manzanninsa. ^{٩١} Wannan xaukan fansan akan kafirai zai faru ne a ranar da alqiyama zata tsaya, ranar da za a canza wannan qasar da wata qasa mai kyau, a canza sammai da wasu sammai. Mutane su fito daga qaburburansu da jikinsu da ayyukansu, domin tsayuwa a gabon Allah, wanda ya kaxaita a mulkinsa da girmansa, wanda yake rinjayar kowa, ba wanda yake rinjayarsa, yake yin galaba, babu mai galaba a kansa. ^{٩٢} ^{٩٣} Ya kai wannan Manzo - a ranar da za a canza wannan qasa da wata qasar, a canza waxannan sammai da wasu, a ranar zaka ga kafirai da mushirikai an xaure sashensu da sashe cikin mari, an xaure hannuwansu da qafafuwansu, an haxa su da wuyansu da sarqoqi, tufafinsu da suke sanye da su na man gelo (sinadari ne mai tsananin cin wuta), kuma wuta zata lulluve munanan fuskokinsu. ^{٩٤} Don Allah ya saka wa kowace rai abin da ta aikata na alheri ko sharri. Lallai Allah mai gaggawar yin hisabi ne.

^{٩٥} Wannan Alqur'anin da aka saukar wa Annabi Muhammadu (S.A.W) sanarwa ne daga Allah zuwa ga mutane, don a basu tsoro da abin da ke cikinsa na tsoratarwa da alqawarin narkon azaba mai tsanani, kuma don su san cewa abin bauta da cancanta shi ne Allah, shi kaxai, sai su bauta masa, kar su sanya masa wani abokin tarayya, kuma domin masu lafiyayyen hankali su wa'azantu da shi su xauki izna, don su ne waxanda suke amfana da wa'azi da abubuwan izna.

❖ Kaxan Daga Abin Da Waxannan Ayoyi Suke Koyarwa: 1 - Suranta farfajiyar ranar alqiyama da irin tsoron da zai kama halitta, da rauninsu da firgitarsu, da yadda za a sauva qasa da sammai. 2 - Siffanta tsananin azaba da qasqancin da zai samu masu savo da kafirci a ranar alqiyama. 3 - Bawa yana cikin yalwa a lamarinsa na rayuwar duniya, don haka ya wajaba a kansa ya yi qoqarin yin biyayya, domin Allah Maxaukaki ba zai sake bashi wata dama ba, idan ya tayar da shi a ranar alqiyama.